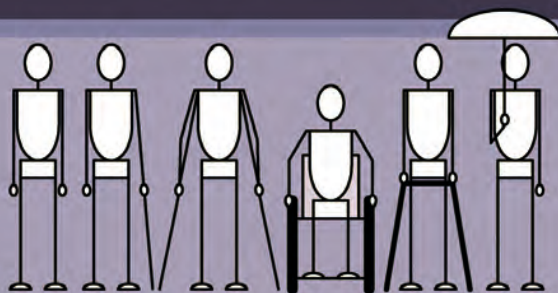

2013

ECA

European Concept for Accessibility

Universalaus dizaino plėtra. Nuo teorijos iki praktikos

ECA 2013

Šis leidinys parengtas gavus finansinę Nacionalinio negalios informacijos centro „Info-Handicap“ paramą (**Conseil National des Personnes Handicapées, Liuksemburgas**)

Leidinį spaudai parengė

Tekstas	Francesc Aragall Peter Neumann Silvio Sagramola EuCAN nariai
Anglų k. korektūra	Ann Frye
Koordinavimas	Silvio Sagramola
Iliustracijos	Įvairių autorių
Viršelis	Nathalie Gaudron, gavusi leidimą panaudoti antropometrinius simbolius iš: „Diseno para todos: Un conjunto de instrumentos“ © Francesc Aragall – grafinis dizainas; Beppe Benenti – Benenti dizainas
© 2013	EuCAN – Europos prieinamumo koncepcijos tinklas ir Nacionalinis negalios informacijos centras „Info-Handicap“, Liuksemburgas
Interneto adresas	www.eca.lu
ISBN	978-2-919931-72-9
Maketavimas	Nathalie Gaudron

Kopijuoti leidžiama, nurodant šaltinį.
Interneto svetainėje pateikiama informacija apie vertimo tvarką.

Rodyklė.....	4
Pratarmės.....	6
Redaktorių žodis.....	6
Liuksemburgo šeimos reikalų ir integracijos ministerijos pratarmė.....	7
EIDD – Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo instituto pratarmė.....	8
Vokietijos federalinio transporto, statybos ir miestų plėtros ministro žodis.....	9
1. Įvadas.....	11
Būtinės sąlygos universaliam dizainui užtikrinti.....	12
2. Universalusis dizainas, įgyvendintas praktiškai - Sėkmės receptai.....	13
2.1 Mąstymas universalios dizaino kategorijomis.....	13
2.2 Sunkumai.....	13
2.3 Rizikos veiksniai.....	14
2.4 Kokius dalykus reikia turėti omenyje.....	15
2.5 Reikia rasti gerą konsultantą.....	15
3. Geras konsultavimas labai svarbu - Kaip pasirinkti tinkamą konsultantą.....	16
4. Sėkmės veiksniai - Ką jums turi suteikti geras konsultantas	18
4.1 Sprendimus priimančių asmenų įsipareigojimas.....	18
4.2 Koordinavimas ir tęstinumo užtikrinimas.....	19
4.3 Ryšių palaikymas ir dalyvavimas.....	19
4.4 Strateginis planavimas.....	20
4.5 Žinių valdymas ir kvalifikacija.....	20
4.6 Išteklių optimizavimas	20
4.7 Komunikacija ir rinkodara.....	21

5. Sėkmės vertinimas - Kuo turi pasirūpinti geras konsultantas.....	22
5.1 Sėkmės vertinimo rodikliai.....	22
5.2 Įrankiai subjektyviems ir nematerialiems duomenims analizuoti.....	24
6. Konkrečių atvejų aprašymas.....	25
6.1 Padeborno miesto prieinamumo strategija.....	25
6.2 Novi Sado miesto prieinamumo strategija 2012-2018 metams.....	27
6.3 Dunojaus parkas.....	29
6.4 Universaliojo dizaino kūrimo procesas.....	31
6.5 Konsultantą reikia kuo anksčiau įtraukti į projekto rengimo darbą.....	34
6.6 Universaliojo dizaino požiūrio pritaikymas Portugalijos savivaldybėms kuriant kompleksinius prieinamumo sprendimų planus.....	36
6.7 Universalaus dizaino idėjų sklaida ir susidomėjimo didinimas vonios kambario įrangos sektoriuje.....	39
6.8 Universalusis dizainas gyvenamojoje aplinkoje: konsultavimas kilnojamos parodos metu.....	42
6.9 LA CASA AGEVOLE – patogus namas, pastatytas įgyvendinant universaliojo dizaino idėjas.....	45
6.10 NIDONDOLO – žaidimas ir reabilitacijos priemonė – viskas kartu.....	47
6.11 Gyvenamosios erdvės pritaikymas, atliekant nedidelės apimties statybos darbus.....	49
6.12 Berlynas – Universaliojo dizaino plėtra.....	51
6.13 Dirbtuvės Liuksemburge „Galių suteikimas. Savivaldybės įgalina gyventojus“	53
7. Ateities galimybės.....	56
Tarptautinis universaliojo dizaino konsultantų registras.....	56
8. Literatūros šaltiniai.....	57
9. Redaktoriai, autoriai ir bendradarbiai.....	59

Redaktorių žodis

Mums bendraujant su žmonėmis, nesvarbu, ar profesiniu lygmeniu, ar asmeniniame gyvenime, kažkuriuo metu pokalbis neišvengiamai pakrypsta į universalųjį dizainą.

Dažniausiai žmonės karštai pritaria, kad reikia remti atviros visuomenės idėją, bet kai ateina metas „entuziazmą paversti konkrečiais veiksmais“, suvokia, kad iš tiesų nelabai supranta, kokia yra universaliojo dizaino esmė.

Didžioji dauguma mūsų sutiktų žmonių, iš kurių daugelis dalyvauja kampanijose ir patys turi kokią nors negalią, universalųjį dizainą supranta kaip „neįgaliams arba senyvo amžiaus žmonėms būtiną prieinamą aplinką“, be kurios jie negalėtų dalyvauti visuomenės gyvenime, todėl universalusis dizainas jiems reiškia „prieinamumo užtikrinimą neįgaliams arba senyviems žmonėms“. Tačiau turime pripažinti, kad vis daugiau žmonių įsitikinę, jog egzistuoja dar ir kitas poreikis – keisti pačių produktų ir paslaugų dizainą.

Logiška, kad vėliau pokalbis pakrypsta kitur, prie sąlygų, kurias reikia sudaryti, kad būtų galima įdiegti universalaus dizaino principus. Leidinio „Europos prieinamumo koncepcija viešojo valdymo įstaigoms“ viešinimas, vykdomas nuo 2008 m., pasirodė besąs pakankamai sėkmingas ir mus maloniai stebina tai, kad sutinkame vis daugiau ir daugiau žmonių, kurie (teoriškai!) žino apie „septynis tarpusavyje susijusius sėkmės veiksnius“. „Teoriškai“ todėl, kad kur kas svarbiau žinoti, kaip praktiškai pritaikyti sėkmės veiksnius bet kuriomis konkrečiomis sąlygomis.

Kaip tik dėl šios priežasties mes nusprendėme išleisti šį ECA dokumentą, skirtą dizaineriams ir konsultantams. Juk argi ne dizainerių arba konsultantų uždavinys apibrėžti savo vaidmenį projekte ir parodyti, kokios naudos projektui duoda jų dalyvavimas?

Todėl šiuo leidiniu siekiama padėti dizaineriams ir konsultantams patikrinti, ar jie gerai suprato savo vaidmenį, kurį turi atlikti dirbdami su klientais, ir tuo pačiu padėti klientams, kad jie galėtų patikrinti, ar konsultantai laikosi universaliojo dizaino principų.

Rengdami šį leidinį paprašėme Europos prieinamumo koncepcijos tinklo EuCan narių pateikti savo požiūrį į universalųjį dizainą. Gavę jų straipsnius dar kartą įsitikinome, kad į „Romą veda daug kelių“ ir kad neįmanoma pateikti „absoliučios tiesos“, tačiau esame tikri, kad tai, ką rasite šiame leidinyje, yra labai artima dalykams, kurių galima tikėtis iš gero dizainerio.

Francesc Aragall

Peter Neumann

Silvio Sagramola

Liuksemburgo šeimos reikalų ir integracijos ministerijos pratarmė

„Valstybės, Konvencijos šalys, pabrėždamos, kad labai svarbu į atitinkamas darnios plėtros strategijas kaip neatsiejamą dalį įtraukti su negalia susijusius klausimus“

(Neįgaliųjų teisių konvencijos preambulė)

Jokia koncepcija nėra veiksminga, jei jos negalima įgyvendinti praktiškai. Ši taisyklė galioja ir „universaliojo dizaino“ sąvokai.

Aplinkos pakeitimas ir jos prieinamumo kiekvienam žmogui užtikrinimas – uždavinys, su kuriuos susiduria kiekvienas žmogus, norintis užtikrinti piliečių lygybę šiuolaikinėje visuomenėje. Siekiant šio tikslo, reikia nuodugniai apmąstyti žmonijos architektūrinį paveldą. Mes susiduriame su sunkiu uždaviniu, kurio neįmanoma įgyvendinti nesikonsultuojant su suinteresuotais asmenimis. Jie mums gali pateikti labai vertingos informacijos ir perduoti praktinės patirties.

Prieinamumo srityje per pastaruosius 20 metų vyrų ir moterų pastangomis padaryta tikrai nemažai. Galima pateikti daugybę puikių pavyzdžių iš privataus bei viešojo sektoriaus, tačiau patirtis rodo, kad dar tebelikę nemažai kliūčių. Todėl turime atkakliai ir ištvermingai stengtis kurti pasaulį, kuriame nė vienas žmogus nesijaustų išskirtas ir visi galėtų visapusiškai naudotis žmogaus teisėmis.

Štai kodėl aš džiaugiuosi šia brošiūra, pritariu jos idėjoms ir dėkoju visiems, padėjusiems įgyvendinti šį sumanymą.

Malonaus skaitymo!

Marc SPAUTZ,
Liuksemburgo kunigaikštystės
Šeimos reikalų ir integracijos ministras.

EIDD – Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo institutas, vėliau pavadintas Europos Universaliojo dizaino organizacija

Europos gyventojai vis labiau sensta ir tampa vis skirtingesni. Užuoat džiaugęsi tokia padėtimi, daugelis mano, kad ji pranašauja katastrofą. Iš ko bus mokamos pensijos ir kaip bus padedama didelei daliai žmonių, kurie nesugeba savarankiškai gyventi bet kaip suręstoje dirbtinėje aplinkoje ir negali naudotis viskuo, ką ji teikia (produktais, paslaugomis, komunikacijomis, strategijomis...) ? Kaip etninei ir kultūrinei įvairovei susikalbėti su senųjų tradicijų puoselėtojais?

Nors dauguma privačių ir valstybinių sprendimus priimančių asmenų bei įstaigų į šituos ir panašius iššūkius reaguoja standartiškai, iš baimės siūlydami taupyti, mažinti išlaidas, šie iššūkiai gali ir turi tapti naująja socialinės - ekonominės sistemos varomąja jėga, nors jos galimybės sparčiai mažta dėl ekonominės krizės, prispaudusios Europą daug labiau nei galima (drįstama) pripažinti ir kuri niekaip nesibaigia, nepaisant žymių ekonomistų prognozių, kadangi jų siūlomi sprendimai iš tikrųjų prisideda prie užsitęsusios krizės, t. y., taikant tuos pačius senus nevykusius receptus, padėtis tik dar labiau blogėja.

Ir vis dėlto nepavykusiems modeliams šiandien galima rasti puikių alternatyvų. Iš jų didžiausia yra universaliojo dizaino idėja, kurią 20 metų nenuilstamai puoselėjo EIDD – Europos universaliojo dizaino ir neįgalumo institutas, dabar vadinamas Europos Universaliojo dizaino organizacija, kartu su bendradarbiaujančiomis organizacijomis iš (kol kas) 23 Europos valstybių.

Vis dėlto Universaliojo dizaino ir neįgalumo institutas savo veiklą nukreipė į praktinį darbą šioje srityje – susidurdavome su nesuskaičiuojama daugybe iššūkių, siūlydavome kūrybiškus, pažangius sprendimus ir tuojau pat puldavome prie kitos problemos, dažnai pamiršdami užfiksuoti darbo rezultatus, kad ir kiti galėtų pasinaudoti atlikto darbo rezultatais. Kitais žodžiais tariant, mes daugiau dėmesio skyrėme pačiam darbui dirbti nei gautiems rezultatams užrašyti, nors, kaip žinia, verba volant, scripta manent (lot. ištarti žodžiai nuskrieja, užrašyti – išlieka).

Tačiau apie gerai atliktą darbą būtina paskelbti. Universalusis dizainas siūlo skaudžių šiuolaikinių socialinių - ekonominių bėdų sprendimo būdus, todėl jis tikrai nusipelno būti šlovinamas, plačiai žinomas ir taikomas, o tai galima pasiekti tik per labai plačią sklaidą. Todėl šia knyga jos autoriai daug prisidėjo prie kryptingos universaliojo dizaino plėtros.

Pete Kercher
Ambasadorius, EIDD – Europos Universaliojo dizaino organizacija

Vokietijos federalinio transporto, statybos ir miestų plėtros ministro žodis

Svarbiausias dalykas, kurio reikia šiuolaikiniam žmogui, yra kaip galima didesnis mobilumas ir pati didžiausia, kokia įmanoma, judėjimo laisvė gyvenamojoje aplinkoje ir viešajame sektoriuje. Jei šis poreikis netenkinamas, mūsų visuomenėje apskritai sunku įsivaizduoti socialinę įtrauktį ir gyvą žmonių bendravimą. Šiandien šiam klausimui skiriama vis daugiau dėmesio, ypač turint omeny demografinius pokyčius, o politiniai sprendimai, susiję su mobilumo sutrikimų turinčiais žmonėmis, yra vertinami atsižvelgiant į tai, ar atitinka Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją.

Siekdama įgyvendinti šią konvenciją, Vokietijos Federalinė vyriausybė parengė veiksmų planą, kuris yra nuolat tobulinamas.

Šiame kontekste labai svarbu vykdyti tvarią statybos, aprūpinimo būstu ir miestų plėtros politiką. Pavyzdžiui, universaliojo dizaino plėtrai mums reikia turėti kur kas daugiau visiškai arba iš dalies prieinamų būstų, pritaikytų atsižvelgiant į gyventojų amžių. Nes aišku viena: kiekvienas žmogus turi kaip galima ilgiau gyventi jam pažįstamoje aplinkoje, savo namuose. Todėl dabar pirmutinis uždavinys, skirtingai nuo ankstesnio laikotarpio, yra toks, kad gyvenamasis būstas ir gyvenamoji erdvė – individualaus toliaregiško mąstymo ir ilgalaikės strategijos dėka – turi būti tinkamai projektuojami, ir tai turi būti laikoma savaime suprantamu dalyku.

Norint praktiškai įgyvendinti universalaus dizaino reikalavimus, keliamus planavimo, projektavimo ir konstrukcijų srityse, be abejo, reikia aukšto lygmens techninių žinių. Čia labai praverčia įvairių kompetencijų specialistų konsolidacija, kitaip tariant, pramonė, amatų sektorius, universitetai, valdžios įstaigos ir vyriausybė turi suvienyti jėgas ir veikti sutartinai. Šioje brošiūroje, kurią išleido Europos prieinamumo koncepcijos tinklas, pateikiamos patikimos universalaus dizaino pritaikymo gairės.

Visiems, prisidėjusiems prie šio leidinio, noriu padėkoti už indėlį. Tikiuosi, kad šia brošiūra bus aktyviai naudojama, kad skaitytojams ji suteiks vertingų įžvalgų. Linkiu jūsų tinklui kuo geriausios sėkmės ateityje.

Dr Peter Ramsauer

Vokietijos Bundestago narys, federalinis transporto,
statybos ir miestų plėtros ministras
© BMVBS/Frank Ossenbrink

Egzistuoja visuotinis susitarimas, kad pastatai ir statiniai, transporto sistemos, informacijos ir komunikacijos priemonės, produktai ir paslaugos – trumpiau sakant, visa gyvenamoji aplinka – turi būti projektuojama taip, kad kuo didesnis žmonių skaičius galėtų dalyvauti visuomenės gyvenime. Nė vienas žmogus neturi būti paslaugų teikėjų išskirtas ar diskriminuojamas dėl profesionalumo, kūrybiškumo ar geros valios nebuvimo, griežtos sankcijos turi būti taikomos visur ir visada, kur yra nustatomi tyčiniai išskyrimo ar diskriminacijos atvejai.

Vis dėlto, kaip nurodyta „Universaliosios statybos“ („Build-for-All“) projekte (1), akivaizdu, kad „vien tik gerų ketinimų nepakanka“. Įgyvendinant universalias prieinamumo priemones, blogi sprendimai labai dažnai priimami dėl žinių trūkumo. Kita priežastis ta, kad trūksta išteklių, skiriasi prioritetai, sudaromi daugiamečiai planai ir t. t., todėl sprendimus priimančys asmenys priversti rinktis iš daugelio galimybių.

Kita vertus, į naujus projektus įvesti prieinamumo elementus remiantis universaliojo dizaino požiūriu tikrai kur kas lengviau, nei pritaikyti, keisti ar renovuoti tai, kas jau pastatyta. Esamos infrastruktūros, paslaugų ar kitokių įrenginių, skirtų viešajam naudojimuisi, perprojektavimas yra sunkus uždavinys, kuriam įgyvendinti būtina intensyviai keistis informacija, derėtis ir planuoti (pvz., norint įtraukti renovaciją į įprastinės eksploatacijos ir remonto tvarkaraštį).

Terminą „universalusis dizainas“ ir daugelį kitų terminų, kuriuose užkoduotas panašus požiūris, vis plačiau vartoja įvairūs veikėjai, tačiau labai gaila, kad kiekviename iš jų paliekama labai daug vietos individualiai interpretacijai apie tai, kas iš tikrųjų yra teisingas universaliojo dizaino principų įgyvendinimas.

Nepaisant to, šiame leidinyje NESKIRIAMA dėmesio apibrėžimams, – vienintelis jame sutinkamas terminas yra universalusis dizainas, ir vienintelis šio leidinio tikslas – pateikti praktinių patarimų apie sėkmingai įgyvendintus universaliojo dizaino principus viešajame ir privačiame sektoriuose.

Šiame leidinyje bus siekiama išnagrinėti:

- kaip konsultantams dera teisingai reaguoti į klientų (valstybės valdymo įstaigų, taip pat ir privačių įmonių), ieškančių universaliojo dizaino sprendimų, lūkesčius
- kaip tokiems klientams sužinoti, ar konsultantai patys laikosi universaliojo dizaino požiūrio.

Per pastaruosius dešimt metų išleista daug leidinių ir įgyvendinta nemažai projektų (1 dėžutė) kuriais buvo siekiama išaiškinti, kodėl universaliojo dizaino požiūrio nebegalima sieti tik su pavienėmis gyventojų grupėmis ir kodėl universalusis dizainas neabejotinai rūpi kiekvienam žmogui.

Šiuo metu universaliojo dizaino terminas vartojamas labai plačiai, tik gaila, kad ne visos strategijos, save vadinančios universaliuoju dizainu, tiksliai laikosi jo įgyvendinimo taisyklių, tad vis dar reikia nurodyti, kuo paprasta „konsultacija“ skiriasi nuo „konsultacijos apie universalųjį dizainą“.

1. Europos bandomasis projektas dėl veiksmų, kuriais siekiama įtraukti vyraujančias neigaliųjų politikos kryptis, pristatytas per atvirą kvietimą teikti paraiškas tarptautiniams projektams VP/2004/008, žr. projektą „Universalioji statyba“ (The Build for All), 2007.

- **2003** m. lapkritis: paskelbtas Europos prieinamumo koncepcijos ECA 2003 m. leidinys.
- **2004** m. kovas: Europos Parlamentas ir Taryba priėmė direktyvas 2004/17/EC dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo ir 2004/18/EC dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo.
- **2004** m. gegužė: EIDD išleido Stokholmo deklaraciją dėl universaliojo dizaino.
- **2008** m. rugsėjis: ECA išleido leidinį „Europos prieinamumo koncepcija viešojo valdymo įstaigoms“,
- **2009** m.: priimta Europos Tarybos ministrų komiteto rekomendacija dėl dalyvavimo visuomenėje užtikrinimo įgyvendinant universalaus dizaino strategiją.
- **2010** m. vasaris: Universaliojo dizaino fondas įsteigė tarptautinę Universaliojo dizaino fondo premiją.
- **2010** m. gruodis: Europos Komisija oficialiai ratifikavo Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją.
- **2010** m. gruodis: Europos Komisija įsteigė prieinamiausio neįgaliesiems Europos miesto apdovanojimą.
- **2012** m. rugpjūtis: Vokietijos Vandentiekio, kanalizacijos, šildymo ir vėdinimo įmonė ZVSHK įsteigė tarptautinį apdovanojimą už „Universalaus dizaino vonios gaminį“.
- **2013** m. lapkritis: paskelbtas ECA 2013 m. leidinys.

1 dėžutė: Pagrindiniai universaliojo dizaino plėtros etapai Europos Sąjungoje nuo 2003 metų

Būtinės sąlygos universaliajam dizainui užtikrinti

- Konsultavimas universaliojo dizaino klausimais turi būti grindžiamas realiu mąstymu apie visiems tinkantį dizainą, – turimas omenyje visuotinis požiūris, o ne vienapusis vienos problemos sprendimas. Todėl konsultuojant universaliojo dizaino klausimais turi būti remiamasi komandiniu darbu, orientuojamasi į vartotoją ir taikomas toks darbo metodas, kuris leistų išvengti klaidų ir išnaudoti visas galimybes **(2.0 skyrius)**
- Universaliojo dizaino principams įgyvendinti reikalingi prityrę konsultantai (3.0 skyrius)
- Viso universaliojo dizaino įgyvendinimo proceso metu reikia aiškaus, skaidraus nusistatymo, grindžiamo sėkmės veiksniais **(4.0 skyrius)**
- Universalaus dizaino sprendimus turi būti įmanoma kontroliuoti, atliekant gerai apibrėžtą sėkmės įvertinimą **(5.0 skyrius)**
- Visuomenės lūkesčiai kinta kartu su idėjų ir technologijų pažanga, o gerų universalaus dizaino pavyzdžių įgyvendinimas leidžia pakoreguoti tolimesnius veiksmus.

2.1 Mąstymas universalaus dizaino kategorijomis

Labai dažnai pasikonsultuoti universaliojo dizaino įgyvendinimo klausimais atvykę klientai nežino, kad naujų veiksmų arba laimėjimų sėkmė priklauso nuo to, ar šioje srityje žengti žingsniai siejasi su kitomis iniciatyvomis, esamomis arba naujomis. Čia mes turime omenyje „paslaugų grandinės“ idėją, grindžiamą mintimi, kad prieinamumo srityje reikia vengti izoliuotų sprendimų, turi būti remiamasi holistiniu mąstymu.

Gali kilti problemų dar ir todėl, kad kuriant naujas iniciatyvas, jos skiriamos tam tikroms tikslinėms grupėms, pamirštant arba tyčia apeinant kitas grupes, kurioms mūsų iniciatyva galėtų būti naudinga.

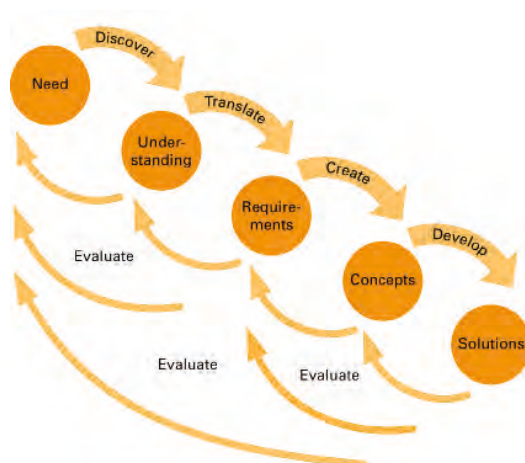
Pats blogiausias scenarijus toks, kai iniciatyva, kuri buvo pradėta turint kuo geriausius ketinimus, baigiasi kaltinimais tiesiogine arba netiesiogine diskriminacija.

Tikrovė tokia, kad išteklių stoka gali priversti pasirinkti netobulą sprendimą arba išsikelti mažesnius uždavinius. Tačiau šiomis aplinkybėmis priimti sprendimai ir pasirinkti prioritetai neurėtų daryti įtakos vėliau atliekamiems patobulinimams. Nustatant prioritetus turi būti remiamasi į vartotoją orientuotu dizainu, be to, prioritetų nustatyme turėtų dalyvauti visos suinteresuotos šalys, siekiant tokiu būdu užtikrinti, kad bus patenkinti patys būtiniausi vartotojų poreikiai.

Gali susiklostyti nenumatytų situacijų, kurios privers pakeisti pradinius planus. Tokiais atvejais turėtų būti paliekama erdvės tinkamai įgyvendinti pradines idėjas vėlesniame etape.

2.2 Sunkumai

Bet koks universaliojo dizaino projektas, produktas ar paslauga pradedami kurti nuo to, kad norima pašalinti kokį nors sunkumą arba patenkinti konkretų poreikį. Norint kilusį entuziazmą paversti konkrečiu sprendimu, tinkamai patenkinančiu realų poreikį, reikia deramai atlikti kūrybinį darbą. „Krioklio modelis“ (2 pav.) pakankamai gerai parodo, kaip vyksta universalaus dizaino kūrimo procesas.

Ilustracija: Universalaus dizaino kūrimo procesas („kriokio modelis“) (Knigge nuoroda į Clarkson ir kiti, 2007)

Jei įmanoma, į visus projektavimo proceso etapus reiktų įtraukti visas suinteresuotąsias šalis (ir specialistus, ir galutinius vartotojus), pradedant poreikių „nustatymo“ ir išsiaiškinimo etapu (jo metu nustatomi vartotojų poreikiai, generuojamos idėjos, išsiaiškinamos galimybės, reikalavimai ir t. t.), ir baigiant kūrybiniu bei plėtros etapu (kai apibrėžiamos sąvokos, generuojami sprendimai, produktas įvedamas į rinką ir pan.).

Įtraukiant suinteresuotąsias šalis, galutiniai vartotojai neturi būti laikomi pasyviais veikėjais, suteikiančiais projektui svarumo; reiktų juos kviesti pasidalinti patirtimi ir kūrybiniais sumanymais.

Perspektyvus universalus dizaino metodas visada grindžiamas glaudžiais ryšiais tarp konsultantų grupės, visų dalyvaujančių šalių ir tinkamai parinktų žmonių, atstovaujančių tuos, kurie naudosis projektu, darys jam įtaką arba patys bus jo įtakojami. Šio metodo tikslas – sukurti bendradarbiavimu grįstą plėtros procesą, kuriame visi partneriai jaustųsi priimtų sprendimų bendraautoriais.

Gali būti sudėtinga pasirinkti projekte dalyvaujančias šalis, ypač tais atvejais, kai viena grupė yra pernelyg dominuojanti arba trūksta vieno svarbaus žaidėjo. Paprastai taip atsitinka, kai projektavimo procesas nepakankamai holistinis, jame nenumatytos konsultacijos su reikiamais žmonėmis, t. y., su tais, kurie turėtų jį įdiegti arba eksploatuoti. Taip pat neretai pamirštama ir apie vartotojų grupes, kurias siūlomas sprendimas įstumia į nepalankią padėtį (pavyzdžiui, nuskriaudžiami pėstieji, pirmenybę teikiant dviratininkams).

Pavykus suburti ir suvienyti bendradarbiaujančių šalių grupę, kartais atsitinka taip, kad pasiūlymai dėl netikėtai iškilusių klausimų sprendimo ar naujų narių pritraukimo keliama pačios grupės viduje. Geras universaliojo dizaino konsultantas nedvejojdamas skatina tokios rūšies dinamiką, nes tai patobulinimų ir įkvėpimo šaltinis, kuris gali turėti teigiamos įtakos inovacijų įdiegimo procesams.

2.3 Rizikos veiksniai

Egzistuoja pavojus, kad sprendimai, priimti nesiremiant universaliojo dizaino požiūriu, bus ne itin veiksmingi, todėl vėliau teks juos tobulinti. Tai turės neigiamos įtakos ne tik vertinant konsultanto bei sprendimus priėmusio asmens kompetenciją, bet paveiks ir klientą, kuriam šis projektas galiausiai pabrangs ir taps nebe toks patrauklus.

Neveiksmingi sprendimai galutiniams vartotojams neduos lauktos naudos, todėl jie tikrai ims skųstis dėl prastos kokybės.

Kita vertus, dėl vis didesnės įstatymų, nukreiptų prieš diskriminaciją, reikšmės atsiranda pavojus, kad bus taikomos sankcijos ir bausmės, o žmogaus teises ginančios organizacijos pasinaudos savo teise ir kreipsis į teismą. Tokiose situacijose kyla dar viena grėsmė, kurios bijomasi šiek tiek mažiau nei finansinių sankcijų, – tai reputacijos praradimas.

2.4 Kokius dalykus reikia turėti omenyje

Būtų klaida manyti, kad universalusis dizainas apsiriboja tik tam tikrais sektoriais (žr. Neumann ir kiti, 2013). Kaip nurodyta 2.1 skyriuje, sunkiausias uždavinys yra pradėti mąstyti universaliojo dizaino kategorijomis, o tai reiškia, kad universalusis dizainas paveikia visas sritis, tokias kaip viešasis valdymas, planavimas, rinkodara, komunikacijos, finansai, gamyba, paslaugos, ryšiai su klientais ir t. t. (žr. 4 skyrių „Sėkmės veiksniai“).

2.5 Reikia rasti gerą konsultantą

Norėdamas parengti universaliojo dizaino projektą arba jame dalyvauti, klientas gali pats priimti sprendimus, bet gali kreiptis į kvestinį konsultantą. Pasisamdęs reikiamos srities konsultantą, klientas gauna žinių ir išteklių, kuriais naudodamasis gali sėkmingai parengti projektą. Konsultanto teikiamos instrukcijos ir parama padeda optimizuoti galimybes.

Investavus į gerą konsultantą neretai išvengiama brangiai kainuojančių klaidų, atsiranda galimybė valdyti rizikos veiksnius, sutaupyti laiko ir pagerinti bendrus investavimo rezultatus. Be to, geras patarėjas teikia rekomendacijas, nuramina, stiprina psichologiškai, taip padėdamas pasiekti ilgalaikių tikslų.

Prieš pradėdant kurti universalaus dizaino projektą, nepaprastai svarbu pasirinkti gerą konsultantą. Samdyti konsultantą, nepasirengusį spręsti sunkumus, su kuriais susiduriama universaliojo dizaino projektuose ir nesugebantį atsižvelgti į kliento poreikius, labai rizikinga. Šito galima išvengti, atliekant nuodugnų tyrimą.

Yra keletas pagrindinių gero konsultanto bruožų, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį prieš samdant konsultantą (žr. Murray 2012):

1) Kompetentingas ir patikimas

Geras konsultantas – toks žmogus, kuriuo pasitikite ir žinote, kad jis padarys visa, ką reikia padaryti. Šiuo žmogumi turi būti pasitikima kaip universaliojo dizaino specialistu, be to, jam turi rūpėti kliento sėkmė. Idealiu atveju geras konsultantas turi turėti ilgametės patirties dirbant su įvairiais universalaus dizaino projektais, jis turi būti pasirengęs kelti kvalifikaciją, kad neatsiliktų nuo naujovių. Taip pat toks žmogus turi pateikti nuorodas į ankstesnius savo darbus.

2) Veiksmingai dirbantis

Geras konsultantas turi gerai išmanyti universalaus dizaino politiką ir praktiką, idant galėtų klientui pateikti veiksmingą, tikslią ir naudingą informaciją. Ilgalaiķį planavimą, taip pat ir skubų išskylančių problemų sprendimą, geras konsultantas supranta kaip sudėtinės kokybiško konsultavimo dalis.

Geras konsultantas paiso atlikimo terminų ir ilgalaikių tikslų.

3) Pasitikintis savimi, užtikrintas

Geras konsultantas turi mokėti skleisti entuziazmą, asmeniškai ir profesionaliai jį turi dominti konsultanto darbas. Jis turi mokėti įdėmiai įsiklausyti, stengdamasis suprasti visus kliento išsakytos problemos aspektus.

Tinkamas konsultantas taip pat turėtų laikytis etiškai priimtino elgesio taisyklių.

4) Atviras

Geras konsultantas turi paaiškinti savo darbo metodus ir pagrįsti su juo susijusias išlaidas, taip pat turi nustatyti savo kompetencijos ribas.

Be to, geras konsultantas turi žinoti, kokius išteklius klientas pasirengęs skirti projektui. Net jei apskritai vyrauja teigiamas požiūris į universalaus dizaino projekto įgyvendinimą, žinių trūkumas ir prastas šios srities gerosios praktikos žinomumas gali numušti kliento norą įsitraukti į tokį projektą. Didėjantis visuomenės spaudimas ir įstatyminis diskriminavimo draudimas skatina įgyvendinti universalaus dizaino sprendimus, bet nemažai klientų vis dar jaučiasi nepatogiai, kai tenka samdyti konsultantus. Šis jausmas gali dar labiau sustiprėti, jei specialistai, neturintys pakankamai žinių apie universalųjį dizainą, pasėja nepasitikėjimą visais universaliojo dizaino konsultantais.

5) Kvalifikuotas

Geras konsultantas turi suprasti kliento projekto struktūrą ir raidos procesą, taip pat ir žinoti, kokių tikslų šis siekia. Konsultanto pareiga užtikrinti, kad universaliojo dizaino kūrimo procesas apimtų kuo platesnes sritis ir patenkintų kaip galima daugiau vartotojų poreikių. Taip pat jo pareiga patarti klientui, kaip geriausiai investuoti turimus išteklius. Nepriklausomai nuo turimų išteklių kiekio, rezultatas turėtų visada būti toks, kur laimi visi – ir konkrečia iniciatyva besinaudojantys asmenys, ir konsultanto klientas.

Kvalifikuotas konsultantas turi išmanyti atitinkamus įstatymus, direktyvas, normas ir pan., taip pat žinoti, kas gali tapti potencialiais partneriais ir kokiems suinteresuotiesiems asmenims universaliojo dizaino projektas turės įtakos.

6) Gebantis bendradarbiauti, palaikyti reikiamus ryšius

Be to, geras konsultantas turi gerai žinoti, kokių rezultatų duos bendradarbiavimas universaliojo dizaino įgyvendinimo metu, turi sugebėti kūrybiškai ir našiai pasinaudoti atitinkamais instrumentais bei kontaktais.

Universaliojo dizaino kūrimo procesas grindžiamas dinamišku bendradarbiavimu ir komandiniu darbu, todėl geras konsultantas turi nedvejodamas prašyti pagalbos, siekdamas užtikrinti, kad sumanymas būtų įgyvendintas kaip įmanoma geriau. Pagalbos gali būti ieškoma darbo grupės viduje ir išorėje. Konsultantas turi nedvejodamas pasinaudoti turimais kontaktais, siekdamas surasti pačius geriausius sprendimus.

**„Jei manote, kad samdyti profesionalą
darbui atlikti yra brangu,
pažiūrėkite, kas bus, kai pasamdysite mėgėją.“**

(Red Adair)

Reikia pripažinti, kad šiuo metu pavienių iniciatyvų, kuriomis siekiama skatinti arba plėtoti universaliojo dizaino procesą, nepakanka. Sėkmė priklauso nuo profesionalumo, suderintų veiksmų ir visų kitų veiksmų, sudarančių sąlygas kuo geriau įgyvendinti sumanymus, išsiaiškinimo.

Geras konsultantas turi žinoti, kokie sėkmės veiksniai turi reikšmės rengiant universaliojo dizaino projektą, jo patarimais besiremiantis klientas turi susidaryti tinkamą veiksmų planą koncepcijoje numatytiems veiksmams įgyvendinti.

Kaip jau buvo minėta, leidinyje „Europos prieinamumo koncepcija viešojo valdymo įstaigoms“ (1) išskiriami septyni tarpusavyje susiję sėkmės veiksniai:

1. Sprendimus priimančių asmenų įsipareigojimas prisidėti
2. Koordinavimas ir tęstinumo užtikrinimas
3. Ryšių palaikymas ir dalyvavimas
4. Strateginis planavimas
5. Žinių valdymas ir kvalifikacija
6. Išteklių optimizavimas
7. Komunikacija ir rinkodara

Kadangi septynių sėkmės veiksmų vaidmuo nepaprastai svarbus ne tik naujiems, bet ir įgyvendintiems, esamiems universaliojo dizaino projektams, geras konsultantas, pirmiausia pats gerai išsiaiškinęs, turi mokėti papasakoti klientams apie kiekvieną iš toliau išvardytų septynių veiksmų:

4.1 Sprendimus priimančių asmenų įsipareigojimas prisidėti

Nepaisant socialinių, ekonominių arba politinių sistemų įvairovės, įgyvendinti bet kurį universaliojo dizaino projektą paprastai sekasi daug geriau, jei tai yra visuotinės svarbos projektas.

Daugumos Europos šalių politikai, viešojo valdymo įstaigų vadovai, direktoriai negali prisiimti rizikos ir imti vadovauti projektams, kuriais nesiekama patenkinti konkretaus poreikio. Poreikį gali padiktuoti finansiniai, socialiniai – kultūriniai arba ekologiniai veiksniai, ir tada nuo sprendimus priimančių asmenų patirties bei įgūdžių priklauso, kokių bus imtasi veiksmų poreikiui patenkinti.

1. Aragall, F., P. Neumann, S. Sagramola (2008): *ECA for Administrations* („Europos prieinamumo koncepcija viešojo valdymo įstaigoms“). Liuksemburgas

Atsakomybė už universaliojo dizaino proceso kokybę tenka įvairius lygmenis atstovaujančioms suinteresuotosioms šalims ir sprendimus priimantiems asmenims, turintiems įtakos politikos bei strategijos kūrimui, įgyvendinimui ir stebėjimui. Kitais žodžiais tariant, kuo aukštesnį postą valdymo struktūroje užima suinteresuotas „sprendimus priimantis asmuo“, tuo didesnė tikimybė, kad kiti sėkmės veiksniai turės teigiamą poveikį. Ir atvirkščiai, kuo žemesnė tokio asmens padėtis, tuo didesnė rizika, kad jis nesugebės užtikrinti veiksmų tęstinumo.

4.2 Koordinavimas ir tęstinumo užtikrinimas

Įmonių ar savivaldybių vadovų indėlis į universalaus dizaino projektą dažniausiai apsiriboja atsakingo asmens (projektui prižiūrėti) skyrimu, kuris, be kitų užduočių, dirba ir savo pagrindinį darbą. Vidutinės trukmės ir ilgalaikiams projektams reikia sukurti tokias valdymo struktūras, kurios veiktų nepriklausomai nuo tokių atsakingų asmenų dalyvavimo. Norint užtikrinti nenutrūkstamą projekto plėtrą ir profesionalų įgyvendinimą, naudinga paskirti iš vadovų sudarytą specialią darbo grupę arba koordinatorių, disponuojantį atitinkamais (finansiniais) ištekliais.

Koordinatoriaus vaidmuo – užmegzti ir palaikyti nuolatinį ryšį tarp projekto dalyvių, kontroliuoti, kaip įgyvendinamos universaliojo dizaino proceso plane numatytos strategijos ir veiksmai, kaupti ir perduoti proceso metu surinktą informaciją.

Kuo aukštesnė koordinatoriaus padėtis, tuo didesnis vidinės ir išorinės komunikacijos poveikis. Vis dėlto koordinatoriaus turi užtikrinti ir universaliojo dizaino proceso tęstinumą, kad nieko nebūtų prarasta bėgant metams. Šiai koordinatoriaus misijai neturi daryti įtakos sumažėjęs suinteresuotų asmenų indėlis, perniek nuėjusios visos pastangos arba projekto įgyvendinimo metu apkarpyti ištekliai.

4.3 Ryšių palaikymas ir dalyvavimas

Dalyvauti universaliojo dizaino prosese reiktų pakviesti visas suinteresuotas šalis, kad jos įsitrauktų nuo pat pradžių. Tiesą sakant, jei kuri nors šalis dalyvauti negali, kai kuriais atvejais geriausia sustabdyti procesą iki tol, kol bus aišku, kad ji dalyvaus. Renkantis suinteresuotas šalis, kurios turėtų būti kviečiamos, derėtų pakviesti tas, kurių dalyvavimas užtikrins įvairovę ir įtrauktį.

Pavyzdžiui, suinteresuotomis šalimis galėtų būti galutiniai užstatytos aplinkos vartotojai (personalas, išoriniai lankytojai), taip pat darbuotojai, atsakingi už eksploataciją, teisės aktų reikalavimų laikymąsi ir (valstybinius ar privačius) finansavimo šaltinius (pvz., politikai, tarnautojai, savanoriai), kiti specialistai, kurių indėlis reikalingas tam tikrose srityse (pvz., architektai, inžinieriai, konsultantai, projektuotojai, amatininkai, gydytojai ir pan.).

Dėl praktinių priežasčių ir dėl galimų dalyvių įvairovės (vadovai, politikai, tarnautojai, savanoriai, išorės specialistai), būtų daug geriau sudaryti skirtingus tinklus (smulkesnius tinklus).

Koordinatorius (žr. 4.2 skyrių), remdamasis aiškiomis dalyvavimo taisyklėmis, turi užtikrinti sklandų bendradarbiavimą tinklo (tinklų) viduje. Norint sėkmingai įgyvendinti universaliojo dizaino projektą ir pasiekti, kad būtų pripažinti jo rezultatai, svarbu laikytis nuomonių vienodumo principo.

Įprasta tinklų formavimo klaida ta, kad dalyviai pakviečiami per vėlai, jau procesui prasidėjus, turint vienintelį tikslą – sustiprinti jau įsibėgėjusių projektų įgyvendinimą.

Suinteresuotosios šalys, ypač galutiniai vartotojai, turėtų būti įtraukiami į projektą nuo pat pradžių, suteikiant galimybę kartu su jumis kurti projektą.

Nuo šito labai priklauso projekto turinio ir galutinių rezultatų kokybė.

4.4 Strateginis planavimas

Reikia parengti strateginės koncepcijos įgyvendinimo veiksmų planą ir jame numatyti visas strategijas, išteklius, atlikimo terminus (artimuosius, vidutinius, tolimuosius), koordinavimą ir konkrečius veiksmus, kuriuos būtina atlikti, aiškiai apibrėžti etapus, kad būtų lengviau sekti projekto įgyvendinimą. Veiksmų planas turėtų būti kaip įmanoma išsamesnis ir tikslesnis, be to, proceso pabaigoje jį būtina įvertinti.

Tačiau strateginis veiksmų planas neturi būti labai griežtas. Jis turi turėti lankstumo, kad visos suinteresuotos šalys galėtų aktyviai įsitraukti į procesą. Visi plano elementai, pradedant pagrindiniais tikslais ir baigiant smulkiai išdėstytais veiksmais, turi būti derybų objektas, kurių metu kiekviename žingsnyje reikia siekti sutarimo.

Kita vertus, tikėtina, kad dėl bet kokios padarytos pažangos arba apie šią temą įgytų žinių, pasikeitusių aplinkybių arba atsiradusių naujų galimybių iškils poreikis keisti strategijas, veiksmų atlikimo terminus arba perskirstyti išteklius.

Siekiant užtikrinti sėkmingą universaliojo dizaino proceso ir visų veiksmų įgyvendinimą, būtina nuolat vertinti ir atnaujinti strateginį planą (žr. 5 skyrių).

4.5 Žinių valdymas ir kvalifikacija

Geras žinių valdymas turėtų užtikrinti reguliary, veiksmingą, taktišką, atvirą įgytų žinių perdavimą. Vadovybės lygmeniu įgytas žinias gali prireikti papildyti informacija apie panašius atvejus, su kuriais yra susidūrusios kitos viešojo valdymo įstaigos arba įmonės, praturtinta išorės specialistų patirtimi, kad nebūtų „iš naujo išradinėjamas dviratis“. Todėl dalyvavimas nacionaliniuose arba tarptautiniuose tinkluose, susijusiuose su nagrinėjamu klausimu, yra dar viena puiki proga pasikeisti žiniomis ir patirtimi. Viso darbo proceso metu visos suinteresuotos šalys turi turėti galimybę įgyti patikimą bendrą žinių bazę.

Ir galiausiai, visos universaliojo dizaino procese dalyvaujančios suinteresuotosios šalys turėtų stengtis neatsilikti nuo naujovių, nuolat kelti profesinę kvalifikaciją ir dalyvauti atitinkamose konferencijose.

4.6 Išteklių optimizavimas

Projekto vadovai turi aprūpinti ištekliais, kurių reikia visiems universaliojo dizaino proceso etapams įgyvendinti, ir juos paskirstyti. Šie ištekliai gali būti finansiniai, žmogiškieji ir techniniai.

Kartais pradėti projektą paskatina atsiradę ištekliai arba galimybė gauti finansinę paramą. Tačiau, nors netikėtai atsiradę ištekliai visada džiugina, nuo pat pradžių reikia užtikrinti projekto tęstinumą, kad jo įgyvendinimui nesutrukdytų kažkuriame etape netikėtai išsekęs finansavimas.

Kartais ne finansavimas, bet kūrybiškas žmogiškųjų ir (arba) ekonominių išteklių paskirstymas ar perskirstymas arba tiesiog atsiradusių galimybių išnaudojimas sudaro sąlygas projekto įgyvendinimo metu pasiekti konkrečių tikslų.

4.7 Komunikacija ir rinkodara

Paprastai universaliojo dizaino projekto kūrimo ir jo įgyvendinimo rezultatai skelbiami ir reklamuojami sprendimus priėmusio asmens rato viduje bei už jo ribų (vidinė ir išorinė komunikacija). Šio proceso metu gali išaugti kliento ir suinteresuotų šalių reputacija. Geras konsultantas turi išmanyti šį procesą ir žinoti, iš ko jis susideda.

Lemiamą universaliojo dizaino proceso dalis – nustatyti ir pasirinkti tinkamą tikslinę klientų grupę arba rinką, turinčią tokius pačius poreikius ir panašiai besielgiančią. Nors mes kalbame apie universalųjį dizainą, vis dėlto būtų klaida savo produktu arba paslauga siekti sudominti visus, nes gali atsitikti taip, kad ji nepatiks niekam.

Apskritai, tikslinės rinkos – tai grupės asmenų, kuriems būdingi tam tikri akivaizdūs, besiskiriantys požymiai, pavyzdžiui, geografinis (segmentavimas pagal vietovę, klimatinį regioną ir t. t.), demografinis /socialinis-ekonominis (segmentavimas pagal lytį, amžių, pajamas ir t. t.). Rinkos tyrėjai teigia, kad kartu su tokiu skirstymu į segmentus naudojant dar ir rinkos segmentavimo pagal poreikius metodą, galima nustatyti mažesnes tikslines grupes ir jas geriau apibrėžti.

Svarbu žinoti, kaip teisingai atsižvelgti į visas tikslinių grupių savybes, kadangi jas reikia įtraukti į rengiamo universaliojo dizaino projekto santrauką. Be to, lygiai taip pat svarbu žinoti, kad universaliojo dizaino sąvoka kartais siejama tam tikromis išankstinėmis nuostatomis (mirtinais argumentais) arba ji neteisingai suprantama, pavyzdžiui:

- „Vartotojų įtraukimas užtrunka per ilgai ir per daug kainuoja.“
- „Mes jau susidūrėme su šiuo dalyku ir viską apie tai žinome.“
- „Vietinės nevalstybinės neįgaliųjų organizacijos mus jau konsultuoja šiuo klausimu.“
- „Tokie gyventojų segmentai (tai gali būti vyresnio amžiaus žmonės, vaikai, neįgalieji, imigrantai ir t. t.) ščia yra labai maži.“
- „Mes neturime pinigų tokiems dalykams.“
- „Mūsų niekada niekas neprašė atlikti tokio dalyko.“

Projekto vadovą konsultuojantis asmuo turi sugebėti pateikti atsakymus į panašius klausimus.

Geras konsultantas turi ne tik žinoti apie sėkmės veiksnius (4 skyrius), bet ir apie veiksmingą ir nuolatinį sėkmės vertinimą viso universaliojo dizaino projekto įgyvendinimo metu.

Bet kuris projektas turi būti grindžiamas labai aiškiais tikslais ir uždaviniais. Tam, kad būtų įmanoma įvertinti būsimus rezultatus ir neleidžiama procesui pasukti atgalios arba nueiti kompromisų keliu, geras konsultantas turi užtikrinti, kad objektyvūs ir subjektyvūs sėkmės rodikliai būtų nustatyti pačioje projekto pradžioje. Nepaisant to, socialinis kontekstas ir jo bruožai, pavyzdžiui, bendrieji ekonominiai suvaržymai, aplinkosaugos problemos, politinės kampanijos ar kitokie netikėti įvykiai taip pat gali turėti įtakos rezultatams.

Padidėjusi pardavimų apimtis ir pelnas verslo įmonėms paprastai yra svarbūs rodikliai, tačiau jie gali būti papildyti kitais rodikliais, atspindinčiais socialinę įmonių atsakomybę, viešumą arba reputaciją ir kt.

Viešojo valdymo įstaigoms svarbūs rodikliai turi būti visuomenės gėris ir (vis labiau) socialinis priimtumas. Projektų veiksmingumas turi būti matuojamas pagal tai, ar jie atliepia piliečių poreikius ir atitinka socialinės sanglaudos normas.

5.1 Sėkmės vertinimo rodikliai

Ekonominis poveikis

Investicijų grąža (IG) yra finansinis rodiklis, dažnai naudojamas ekonominei veiklai įvertinti, apskaičiuojamas gautą pelną padalijant iš investicijų (šį skaičių galima padauginti iš šimto procentinei išraiškai gauti).

Privačioms įmonėms pardavimų augimas – rodiklis, kuriuo lengva ir patogiu naudotis. Kadangi jis tiesioginis ir jo dydžius galima gauti beveik akimirksniu, remiantis šiuo rodikliu galima lygiai taip pat greitai reaguoti. Tačiau pardavimų augimas be lygiagrečiai vykstančio maržos augimo gali būti labai pavojingas. Todėl ne mažiau svarbu atkreipti dėmesį į pastarąją charakteristiką.

Dalyvavimą rinkoje gali būti sunku išmatuoti tuose sektoriuose, kur nėra rinkos tyrimų agentūrų, besiremiančių vartotojų grupėmis ar platintojų grupėmis. Tačiau ši charakteristika, net jei ji netiksli arba subjektyvi, yra labai svarbi. Norint iš tikrųjų užtikrinti augimą, pardavimų padidėjimas turi būti didesnis už rinkos augimą, kitaip sumažės dalyvavimas rinkoje, o ilgalaikėje perspektyvoje ir konkurencingumas.

1. Žr. Aragall, F. ir J. Montana, 2012.

Konkrečios klientų grupės padidėjimas	<p>Jeigu projektu buvo siekiama padidinti tam tikrų paslaugų patrauklumą tarp vyresnio amžiaus gyventojų, galima išmatuoti, ar ši klientų grupė ženkliai padidėjo.</p> <p>Reikia turėti omenyje, kad tam tikrais atvejais matuojamoji grupė nėra lengvai apskaitoma, pavyzdžiui, pagerinus pastato prieinamumą būtų daroma klaida, nustatant tik neįgalųjų vežimėlių naudotojų skaičių: ne visi judėjimo trūkumai yra aiškiai matomi, o geresnis prieinamumas gali būti naudingas ir kitiems žmonėms.</p>
Nuolatinių klientų skaičiaus augimas	<p>Klientų lojalumas yra geras rodiklis, kai jiems siūloma tai, kas yra susiję su pasikartojimu.</p> <p>Galimybė nustatyti naujų klientų, atvykstančių pagal ankstesnių klientų rekomendacijas, skaičių taip pat yra geras rodiklis.</p>
Pasitenkinimo rodiklių augimas	<p>Vartotojų nuomonės tyrimai, kuriais siekiama išanalizuoti vartotojų arba naudotojų pasitenkinimą, gali pasiūlyti būdus padėčiai pagerinti.</p>
Pretenzijų skaičiaus sumažėjimas	<p>Sumažėjęs pretenzijų skaičius gali reikšti, kad pagerėjo paslaugų kokybė. Todėl visada patartina išanalizuoti pretenzijas, nes tai yra puikus būdas tobulėti.</p>
Naujų į rinką įvestų produktų pasisekimo didėjimas	<p>Jeigu bendrovė reguliariai į rinką įveda naujus produktus, naujausių produktų palyginimas su ankstesniaisiais gali suteikti svarbių duomenų.</p>
Naujų veiklos krypčių sukūrimas	<p>Yra keletas bendrovių, kurios, įtraukusios vartotojus į projektavimo procesą ir užmezgusios su jais dialogą, atrado naujų verslo galimybių.</p>
Naujos paslaugos susiejamos su esamais produktais	<p>Taip pat yra galimybė, kad atidžiai klausantis, ką kalba vartotojai, įmonė atranda, kokias papildomas paslaugas ji galėtų teikti.</p>

5.2 Įrankiai subjektyviems ir nematerialiems duomenims analizuoti

Veiklos pristatymas spaudoje (laikraščių iškarpos)	Patartina palyginti, kiek spaudoje pasirodė informacijos prieš produkto arba paslaugos įvedimą į rinką ir po to. Tačiau patikrinkite, ar šios naujienos yra teigiamos.
Organizacijos žinomumo didinimas	Tai yra, koks skaičius žmonių apie organizaciją sužinojo spontaniškai ir kiek sugestyviai.
Vaizdas socialinėje žiniasklaidoje	Socialinė žiniasklaida yra labai paveiki priemonė, padedanti sukurti viešąją nuomonę. Ne tik skaitant apie save, bet ir aktyviai ja naudojantis, galima gauti neįkainojamos informacijos apie savo paties poveikslą.
Prekės ženklo įvaizdis ir įmonės reputacija	Tai ypač aktualu didelėms organizacijoms, ir viešojo, ir privataus sektoriaus. Tokia informacija paprastai gaunama per tyrimus ir suteikia informacijos apie viešąjį įvaizdį. Kiekvienas gali prisiminti apie įmones arba politikus, kuriems vis dar kenkia jų bloga reputacija, nors problemos, pakenkusios reputacijai, jau seniai pamirštos.
Pasiūlymų bendradarbiauti skaičiaus padidėjimas	Jei projektai sėkmingi, labai tikėtina, kad daugiau organizacijų pasiūlys kartu vykdyti veiklą.
Darbo klimato pagerėjimas	Jei organizacijos projektai yra sėkmingi ir prasmingi, tai teigiamai veikia darbo aplinkos atmosferą.
Aktyvenis tiekėjų įtraukimas	<p>Lygiai taip pat, įtraukdami savo tiekėjus į projekto plėtrą, sudarysite jiems sąlygas glaudžiau bendradarbiauti.</p> <p>Kitas aspektas, į kurį reikia atsižvelgti, yra indėlis į socialinę pažangą. To negalima apskaičiuoti skaičiais, nors yra aišku, kad socialinės atskirties mažinimas, lygybės skatinimas ir pagarba įvairovei yra vertybės, kurių poveikis gali būti labai teigiamas.</p>

6 KONKREČIŲ ATVEJŲ APRAŠYMAS

Tolimesniuose puslapiuose pateikta eilė straipsnių, kurių autoriai – dizaineriai, konsultantai, asmenys, aktyviai dirbantys įvairiose srityse. Jie apžvelgia produktus ir paslaugas, sukurtus remiantis universaliojo dizaino principais.

Universaliojo dizaino pritaikymo sritys nepaprastai įvairios, pradedant holistiniais miestų prieinamumo planais, bendrosios paskirties produktais ir paslaugomis ir baigiant itin savitais sprendimais bei pagalbinėmis technologijomis.

Žinoma, visada lieka galimybių tobulėti, o kadangi žmonių lūkesčiai nuolat auga, universaliojo dizaino kūrimas turi būti laikomas niekada nesibaigiančiu procesu, kuriame kūrybiškų ir išradingų idėjų įgyvendinimui gali sutrukdyti tik suderintų veiksmų ir žinių stoka.

6.1 Padeborno miesto prieinamumo strategija

Padebornas – Vokietijos Šiaurės Reino-Vestfalijos žemėje įsikūręs istorinės reikšmės miestas (turintis apie 150 000 gyventojų) (1), kuriam buvo parengtas miesto centro strateginis integruotų veiksmų planas. Tarp kitų priemonių (mažmeninės prekybos, transporto, turizmo, laisvalaikio, būsto ir t. t.), siekiant pagerinti prieinamumą, į planą buvo įtrauktos specialios priemonės, kurias numatyta įgyvendinti perprojektuojant kelius ir maršrutus, jungiančius viešąsias erdves, privačius objektus, istorinius paminklus ir parkus. Šiuo planu siekiama paversti Padeborną gyventojams ir turistams patraukliu miestu.

Miesto viešoji statybos institucija sudarė rangos sutartį su išorine konsultacine įmone „NeumannConsult“ (www.neumann-consult.com), kad ši parengtų miesto centro prieinamumo gerinimo strateginį veiksmų planą.

Vykdydamas užduotį, konsultantas išanalizavo Padeborno miesto padėtį, dirbdamas tokiais etapais:

- sukūrė apklausos anketą, remdamasis atitinkamomis normomis, nuostatais ir ilgamete išorinio konsultanto patirtimi
- remdamasis apklausos anketa, patikrino prieinamumo būklę vietoje
- parengė fotografinę medžiagą
- surengė ekskursijas po miestą įvairiems suinteresuotiems asmenims, surastiems per skelbimus laikraščiuose ir vartotojų asociacijas
- apklausė ekspertus ir suinteresuotus asmenis
- surengė susitikimus su valstybės tarnautojais ir dalyvaujančių valstybinių institucijų atstovais

1. Žr. www.paderborn.de

Nuotraukoje: Ekskursija po Paderborno miestą dalyvaujant įvairiems suinteresuotiems asmenims (© NeumannConsult 2012)

Analizės etapo metu gauti duomenys buvo įvertinti ir, remiantis išvadomis, sudarytas kliūčių sąrašas, kuris buvo suskirstytas į 3 lygmenis pagal sunkumą ir 3 lygmenis pagal prioritetus. Rezultatai buvo pristatyti ir paaiškinti visai eilei valstybės tarnautojų ir miesto tarybos narių. Buvo surinkti jų atsiliepimai, siekiant užmegzti tarpusavio dialogą apie prieinamumo gerinimą miesto planavimo ir plėtros metu. Tokiu būdu projektas paskatino nuolatinį apklausos prieinamumo tema rezultatų įgyvendinimą.

Remiantis strateginiu veiklos planu, į kurį buvo įtrauktos rekomendacijos, kokių veiksmų imtis ir praktinės gairės, viešosios institucijos galėjo suteikti pirmenybę tam tikroms užduotims, atsižvelgdamos į turimus ekonominius išteklius ir tokiu būdu optimizuoti rezultatus.

Be to, miesto tarybos narių įsipareigojimas ir pažadas dalyvauti panašiuose projektuose sudarė sąlygas pradėti diskutuoti apie būsimų projektų idėjas, dažniausiai susijusias su šio projekto rezultatų rinkodara ir komunikacija.

Autoriai:

Sonia Carpinelli („NeumannConsult“) ir
Eckhard Döring (Paderborno miestas)

6.2 Novi Sado miesto prieinamumo strategija 2012–2018 metams

2007 m. organizacija „Vertikalaus gyvenimo centras“ kreipėsi į Serbijos Novi Sado miesto vietinės valdžios institucijas, siekdama, kad būtų pradėta kurti prieinama aplinka. Ši organizacija tvirtino, kad aplinkos prieinamumo klausimą reikia spręsti tarpdalykiškai, holistiškai ir sistemiškai, pritaikant universaliojo dizaino koncepciją ir atsižvelgiant į septynis tarpusavyje susijusius sėkmės veiksnius (remiantis EuCAN rekomendacijomis).

2010 m. pabaigoje buvo suburta vietinė prieinamumo darbo grupė, miesto mero potvarkiu paskirtas jos koordinadorius ir iškelta užduotis parengti miesto prieinamumo strategijos projektą. Prieinamumo darbo grupės narius rekomendavo miesto taryba, vietinės valstybinės įmonės, miesto valdymo įstaigos, pilietinės visuomenės organizacijos, remdamosi jų kompetencija ir sugebėjimu padėti išspręsti prieinamumo klausimus.

Sukūrus prieinamumo darbo grupę, visiems jos nariams, įskaitant glaudžiai su ja bendradarbiaujančius ir sprendimus priimančius asmenis, organizacijos „Vertikalaus gyvenimo centras“ atstovai surengė mokymus. Mokymais buvo siekiama pagrindinio tikslo – suvienodinti darbo grupės narių žinias bei bendrą supratimą apie prieinamumą ir universalųjį dizainą.

Nuotraukoje: Spaudos konferencija dalyvaujant miesto merui, surengta prieinamumo strategijos dokumento parengimo proga (© Počuč, 2012)

Nuotraukoje: Vietinės prieinamumo darbo grupės susirinkimas (© Počuč, 2012)

Rengiant prieinamumo strategijos projektą, prieinamumo darbo grupė surengė keletą mokymų ir susitikimų su miestiečiais. Šių renginių metu buvo suformuotos trys fokuso grupės darbui su viena iš trijų svarbiausių rengiamos strategijos temų: 1. Viešosios erdvės ir viešasis transportas. 2. Viešosios paslaugos. 3. Informacija ir komunikacija. Bendra tema, į kurią gilinasi visos grupės, buvo prieiga prie paslaugų (jų prieinamumas).

Darbo grupė nustatė prieinamumo problemas ir, pritaikiusi SSGG (SWOT) metodą, jas išanalizavo. Po to buvo nubrėžta strateginė kryptis ir iškelti tikslai.

Šiame etape visoms suinteresuotoms šalims, įskaitant suinteresuotas institucijas, organizacijas ir Novi Sado gyventojus, buvo suteikta galimybė dalyvauti prieinamumo strategijos rengimo procese. Tai šiam darbui suteikė pakankamai viešumo ir padėjo į strategijos projekto rengimą pritraukti didelį dalyvių skaičių. Be to, pavyko pasiekti, kad plačioji visuomenė pritartų nustatytoms prieinamumo problemoms ir jų sprendimo būdams, pasiūlytiems strateginiame plane.

Pagrindiniai strategijoje numatyti tikslai:

- Sudaryti sąlygas VISIEMS miesto gyventojams savarankiškai ir laisvai naudotis visomis viešosiomis erdvėmis ir viešuoju transportu, nepriklausomai nuo fizinio pajėgumo, sensorinių, intelektinių ypatybių ar amžiaus;
- Visiems miesto gyventojams, nepriklausomai nuo fizinio pajėgumo, sensorinių, intelektinių ypatybių ar amžiaus, suteikti lygias galimybes vienodomis sąlygomis naudotis viešosiomis paslaugomis Novi Sado mieste;
- Užtikrinti vienodą viešosios informacijos, komunikacijos ir paslaugų prieigą visiems gyventojams, nediskriminuojant pagal kiekvieno gebėjimus ar žinias.

Šie bendrieji strateginiai tikslai buvo toliau tobulinami, suformuojant iš jų strateginius tikslus, užduotis ir veiklas. Be to, buvo pasirūpinta pakankamais ištekliais, taip pat parinkti būdai ir metodai strategijos įgyvendinimo sėkmingumui stebėti ir vertinti.

Pabaigus rengti prieinamumo strategijos projektą, miesto gyventojams ir plačiajai visuomenei buvo suteikta galimybė susipažinti su strategijos tekstu prieš ją oficialiai priimant miesto asamblėjoje.

2012 m. kovo 30 d. Novi Sado miesto asamblėja oficialiai priėmė prieinamumo strategiją 7 metų laikotarpiui (nuo 2012 iki 2018).

Turint omenyje nubrėžtus tikslus, šiandien šios strategijos įgyvendinimas miestui yra rimtas iššūkis, tačiau tuo pačiu susidarė galimybė padaryti įtaką problemų „priežastims“ ir įvesti ilgalaikius pokyčius prieinamumo srityje.

Autorius:
Miodrag Počuč

6.3 Dunojaus parkas

Novi Sado miesto asamblėja, priėmusi 2012–2018 metų prieinamumo strategiją, tuo pačiu įsipareigojo tęsti veiklą, kuria siekiama sukurti prieinamą aplinką. Tarp kitų dalykų prieinamumo strategijos dokumentas numato, kad atliekant esamų miesto viešųjų erdvių rekonstrukcijos darbus, būtina užtikrinti jų prieinamumą visiems potencialiems naudotojams. Atsižvelgiant į tai, kad ženkli techninės dokumentacijos dalis buvo baigta ankstesniame etape (prieš strategijos priėmimą), prieš pradėdant rekonstrukcijos darbus reikėjo patikrinti tuos projektus ir įvesti pakeitimus, kad viešosiose erdvėse nebūtų sukurta naujų kliūčių.

2012 m. viduryje vietinė viešoji statybos ir plėtros įmonė, atsakinga už daugumą miesto investicijų, atliko miesto centre esančio Dunojaus parko rekonstrukciją. Kadangi parkas saugomas valstybės, reikėjo gauti Kultūros paminklų apsaugos instituto leidimą darbams pradėti. Tačiau prieš išduodamas leidimą instituto atstovas norėjo įsitikinti, kad pasiūlytasis projektas, be visų kitų kriterijų, užtikrins reikiamo lygmens prieinamumą visiems miesto gyventojams, kaip numatyta neseniai priimtoje prieinamumo strategijoje. Todėl Kultūros paminklų apsaugos instituto atstovas nutarė pasitarti su vietine prieinamumo darbo grupe.

Nuotraukose: Dunojaus parko įėjimo vaizdas prieš rekonstrukciją (© Rudić Počuč, 2012.)

Patikrinę anksčiau parengtą Dunojaus parko rekonstrukcijos techninę dokumentaciją, Novi Sado prieinamumo darbo grupės nariai pastebėjo, kad projekte siūlomi sprendimai nepakankami, nes nebuvo laikytasi kai kurių standartų ir universaliojo dizaino reikalavimų. Įgyvendinus tokį projektą, kiltų rimta grėsmė, kad gyventojai pradės skųstis arba netgi varstyti teismų duris. Taip pat tikėtina, kad būtų prireikę dar vienos rekonstrukcijos, o tai susiję su papildomomis lėšomis.

Turint visa tai omenyje ir siekiant užtikrinti didesnę Dunojaus parko prieinamumą, o ne vien atlikti suplanuotus darbus, buvo kreiptasi į miesto statybos ir plėtros įmonę, kad ji pakeistų esamą projektinę dokumentaciją, atsižvelgdama į visų piliečių poreikius.

Nuotraukoje: *Dunojaus parko įėjimo rekonstrukcijos darbai (© Rudić Počuč, 2012)*

Nuotraukoje: *Po rekonstrukcijos. Dunojaus parko įėjimas šiandien (© Rudić Počuč, 2012)*

Pakeitus projekcinę dokumentaciją ir gavus visus reikalingus leidimus, pradėtas projekto įgyvendinimas vietoje. Buvo įrengtas naujas takas su tolygiai kintančiu nuolydžiu, kuris apjuosė parką, jam buvo parinktos tinkamos medžiagos, įrengti turėklai ir apšvietimas.

Parko įėjimo rekonstrukcija yra geras pavyzdys, iliustruojantis, kaip praktiškai pritaikius miesto prieinamumo strategiją ir atlikus anksčiau parengtos projekcinės dokumentacijos pakeitimus, galima pasiekti gerų rezultatų. Kai kurios miesto struktūros suprato, kur glūdi problemos esmė ir žinojo, į kokius asmenis kreiptis. Sprendimą padėjo surasti viešųjų įmonių bendradarbiavimas su prieinamumo darbo grupe.

Tačiau peržiūrėjus visus vykdomus projektus ir pagalvojus, kaip būtų galima pakeisti projektus, neatitinkančius universaliojo dizaino principų, paaiškėjo, kad miesto laukia didelis ir sunkus darbas, nes vis dar nėra aiškaus ir efektyvaus jų kontrolės modelio.

Autorius:

Bojana Rudic Počuč

6.4 Universaliojo dizaino kūrimo procesas

Nuotraukoje: Tvarus NAC pastatas ne tik sunaudoja mažai energijos, bet yra naudingas visiems žmonėms. (© Philippe Van Gelooven, 2013)

Techniniai duomenys:

Projektas: Naujasis administracinis centras (NAC), kuriame veiks savivaldybės tarnybos, socialinės tarnybos, biblioteka, policijos skyrius, apygardos teismas, meno ir muzikos akademija, Raudonojo Kryžiaus tarnyba ir užkandinė. NAC pastatas laikomas tvariausiu administraciniu pastatu Flandrijoje.

Adresas: Belgija, 3530 Houthalen-Helchteren (kasyklos teritorijos pertvarkymas).

Projektavimo ir konstravimo biuras: Holistic Architecture 5015, Arcadis, Cordeel, Creando ir Kumpen.

Prieinamumo klausimais konsultavo: Toegankelijkheidsbureau vzw (TGB), Kermt – Belgija.

Savivaldybė kreipėsi į TGB, prašydama preliminarus projekto rengimo metu prisidėti prie konstruktorių grupės. Be to, vienam „vartotojų tarybos“ atstovui savivaldybė suteikė oficialų įgaliojimą stebėti projekto įgyvendinimą. Dalyvavo trys TGB prieinamumo specialistai: mobilumo ekspertas, architektas ir pramoninio dizaino specialistas.

Pastato planai buvo keletą kartų aptarti, dalyvaujant dizaineriui (dizaineriams), bendruomenės atstovui ir, kas yra labai svarbu, projekto vadovui statybos metu. Šis procesas, kurio metu buvo surengti keli susitikimai su visomis suinteresuotomis šalimis, buvo vienas svarbiausių sėkmę nulėmusių veiksnių. Kadangi preliminarus projektas jau buvo parengtas, projektuotojai baiminosi, kad prieinamumo konsultantų pastabos padarys neigiamą įtaką projekto koncepcijai ir architektūrinei daliai, todėl vienas iš prieinamumo konsultantams iškilusių uždavinių buvo pasiūlyti, kaip išsaugoti architektūrinius sprendimus.

Pavyzdys: ką daryti, kad tualetų durys taptų matomos (ypač sutrikusio regėjimo žmonėms), nors dizaineris norėjo, kad durys būtų beveik nepastebimos?

Paprasčiausiai reikia raudoną durų rankeną pritvirtinti ant platesnės medinės juostelės ir parinkti stilingą ženklą.

Nuotraukoje: Dėl kelių paprastų pakeitimų šios durys tapo geriau matomos ir atpažįstamos kaip įėjimas į tualetus, išsaugant sumanymo estetiškumą. (© TGB, 2013)

Nuotraukoje: Šalia laiptų įrengti dvigubi išsisiniai turėklai ir pakankamas apšvietimas. Kontrastingos spalvos ir reljefiniai ženklai atkreipia dėmesį į laiptus. (© TGB, 2013)

Dėl holistinio požiūrio buvo gana lengva į projektą įterpti dizainerių pasiūlytus pakeitimus. Šio proceso metu architektai sužinojo, kad universalusis dizainas taip pat yra holistinio požiūrio dalis, todėl į jį privalu atsižvelgti koncepcijos formavimo etape.

Prieš pradedant statybą ir statybos metu buvo aptartos visos apdailos detalės. Visas technines specifikacijas, susijusias su prieinamumu (liftų, turėklų) turėjo patvirtinti TGB, tik tada jos buvo suderintos. Statybos vietoje įvyko keletas susitikimų su projekto vadovu ir rangovu, siekiant laiku padaryti reikalingus pakeitimus (pavyzdžiui, kartu su sanitarinės įrangos rangovu parinktos tinkamos vietos turėklams įrengti).

Baigiamasis statybos etapas: atliktas paskutinis patikrinimas, dalyvaujant naudotojų tarybos atstovams ir statybos etapo projekto vadovui. Savivaldybė pritarė pasiūlymui vėliau atlikti kelis nedidelius pakeitimus. Nepaisant kruopštaus vadovavimo visam projektavimo ir statybos procesui, vis dėlto buvo labai sunku užtikrinti universaliojo dizaino filosofijos įgyvendinimą.

Pavyzdys: statybos metu techninė patalpa ant stogo netikėtai buvo paversta apžvalgos aikštele, skirta turistams, tačiau liftai stogo nepasiekdavo. Todėl vaizdas, matomas nuo apžvalgos aikštelės, internetinėmis filmavimo kameromis transliuojamas į didelį ekraną, įrengtą apatiniaame liftais pasiekiamame aukšte.

Universaliojo dizaino bruožai – keletas pavyzdžių

Prieinamumas visuomenei ir darbuotojams. Remiantis Belgijos prieinamumo įstatymu, prieinamos turi būti tik viešosios erdvės. Šiame pastate be jokių problemų gali dirbti ir neįgalūs žmonės.

Neįgaliesiems pritaikyti tualetai. Tokie įrengti visose moterų ir vyrų tualetų patalpose. Kai kur yra tik neįgaliesiems pritaikyti tualetai, kuriais naudojasi visi žmonės.

Žmonių srautai. Visų pagrindinių įėjimų į pastatą durys slankiojančios, jos atsidaro automatiškai. Viduje, kur dideli žmonių srautai, duris galima atidaryti automatiškai mygtuko paspaudimu. Liftų matmenys didesni nei nustato normos, todėl lifte nesunku apsiverti 360 laipsnių kampu. Laiptuose iš abiejų pusių įrengti turėklai, yra ir apatinė turėklų juosta.

Sauga ir evakuacija. Visos laiptinės turi evakuacines kėdes, kad būtų galima evakuoti judėjimo sunkumų turinčius žmones. Gaisrinių mokymų metu parodoma, kaip jomis naudotis.

Klientų aptarnavimo vietų, registratūrų stalai ir posėdžių salės. Visi klientų aptarnavimo vietų ir registratūrų stalai suprojektuoti taip, kad prie jų būtų galima prieiti iš abiejų pusių ir patogiu naudotis tiek darbuotojams, tiek klientams. Kiekvienas stalas turi indukcinę kilpą.

Akustika. Ypatingas dėmesys buvo skirtas viso pastato akustikai. Erdvus vestibulis užima du pastato aukštus, bet pasirūpinta, kad įeinant į vestibulį būtų keliama kuo mažiau triukšmo.

Nuotraukoje: Vestibulis yra erdvus, bet apdailos medžiagos, gera akustika ir tinkamumas visiems lankytojams suteikė šiai patalpai panašumo į namų svetainę. Čia kiekvienas žmogus yra laukiamas svečias. (© TGB, 2013)

Autoriai:

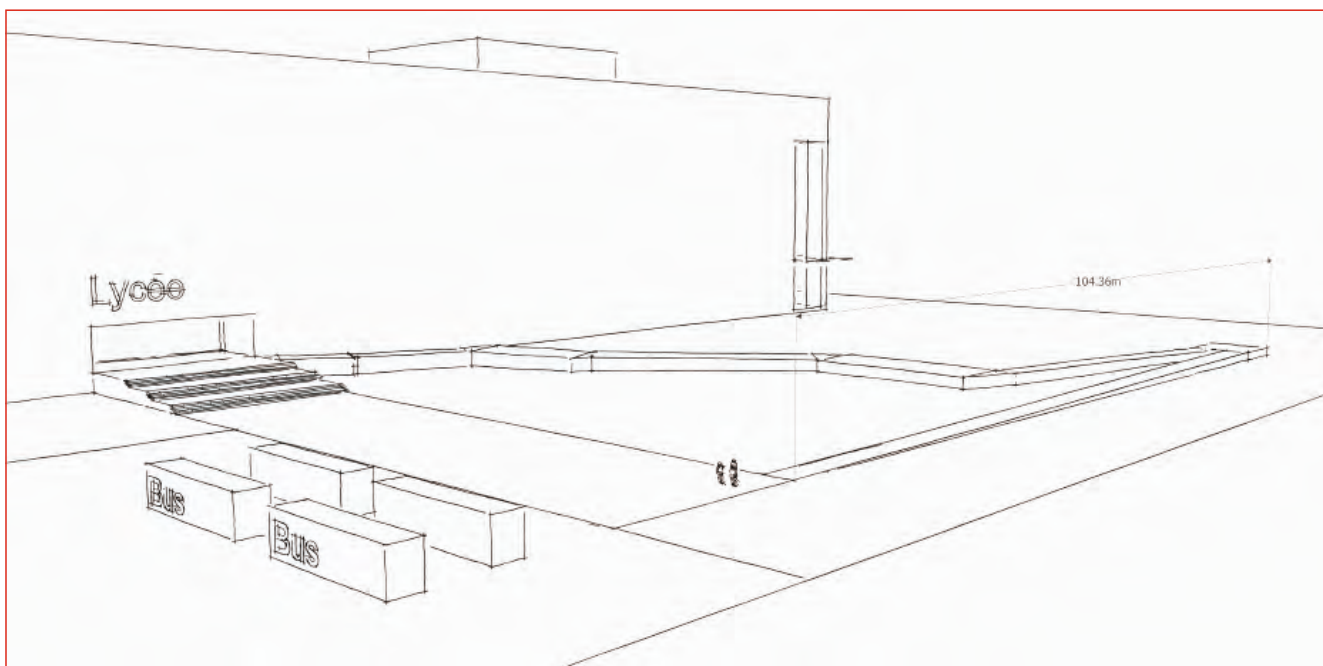
Caroline Delveaux ir Marcel Wijnker prieinamumo biuras
(Toegankelijkheidsbureau vzw)

6.5 Konsultantą reikia kuo anksčiau įtraukti į projekto rengimo darbą

Gana dažnai pasitaiko, kad universaliojo dizaino konsultantas per vėlai įtraukiamas į pastato projektavimą. Jis gauna užduotį įvertinti projektą prieinamumo požiūriu prieš galutinai baigiant projektavimo darbus.

Tokia situacija sukelia daug problemų:

- Kadangi konsultantas nebuvo įtrauktas į pradinę darbo grupę, jis laikomas išoriniu kontrolieriumi ar inspektoriumi. Dėl tokios padėties jam iš pat pradžių priskiriamas neigiamas vaidmuo. Todėl jam reikia elgtis ypač taktiškai, kai tenka nurodyti esamo projekto klaidas.
- Kol buvo pasiektas dabartinis projekto etapas, teko ilgai ir sunkiai dirbti. Todėl, nors klaidos aiškiai matomos, jokių svarbesnių pakeitimų nesirengiama daryti. Stengiamasi išsisukti, sunku su tuo kovoti; remiamasi tuo, kad radikalių pakeitimų negalima atlikti dėl finansinių priežasčių ir laiko trūkumo!
- Į universaliojo dizaino reikalavimus buvo atsižvelgta, bet neturint reikiamos kompetencijos šioje srityje buvo priimti sprendimai, kurie, būdami juridškai teisingi, yra diskriminacinio pobūdžio ir sunkiai pritaikomi kasdieninėse situacijose.
- Būtinybei prispyrus priimami abejotini pakeitimai, kurie nederą prie viso projekto ir tenkina ne visų vartotojų poreikius. Baigiasi tuo, kad projekto partneriai tokiais sprendimais nusivilia.

Nuotraukoje: Neigalūs mokiniai turi naudotis dešimt kartų ilgesniu taku (Adapth, 2007)

Atvejo aprašymas: Mokykla

Mokiniai į mokyklą atvyksta autobusu. Iki įėjimo į pastatą jiems reikia nueiti tik 25 m. Projekto vadovai didžiuliam pasidžiūdamiesi paaiškino, kad jiems pavyko suprojektuoti puikų pėsčiųjų taką, kurio nuolydis tik 1 proc., skirtą neįgaliųjų vežimėliais besinaudojantiems mokiniams, kad jiems nereiktų lipti penkiolika laiptelių, vedančių į mokyklą. Universaliojo dizaino konsultantui sunkiai sekėsi įrodyti, kad neteisinga versti neįgalius mokinius eiti arba važiuoti vežimėliu beveik 250 m atstumą iki mokyklos bet kokiomis oro sąlygomis, lyjant ir sningant.

Šis paskutinis argumentas įtikino projekto vadovus prie įėjimo į mokyklą įrengti brangų liftą.

Autorius:

France Rolland

6.6 Universaliojo dizaino požiūrio pritaikymas Portugalijos savivaldybėms kuriant kompleksinius prieinamumo sprendimų planus

Portugalijos įmonė „ProAsolutions.pt – Lda“ turi didelę konsultavimo universaliojo dizaino srityje patirtį, kurią pritaikė kuriant „Savivaldybių integruotus prieinamumo sprendimų planus (MIASP)“. Mes pristatome naujausius Portugalijos pasiekimus, susijusius su 4 skyriaus tema „Sėkmės veiksniai - Ką jums turi suteikti geras konsultantas“.

Konsultavimo apie universalųjį dizainą dėka pasikeitė Portugalijos savivaldybės sprendimus priimančių asmenų požiūris į MIASP projektą, jie suprato, kad numatytais sprendimais turi būti ne tik pašalintos architektūrinės kliūtys, trukdančios fizinę negalią turintiems žmonėms; projekto sprendimai turi padėti savivaldybėms priimti visus lankytojus, atsižvelgti į žmonių įvairovę ir skirtingus jų poreikius. Supratus, kad pritaikius universaliojo dizaino požiūrį, galima ženkliai pagerinti miestiečių gerovę, sprendimus priimančių asmenų ryžtas įgyvendinti projektą gerokai sustiprėjo.

Kaip konsultantai mes turėjome išsiaiškinti, ar savivaldybės turi organizacines struktūras, dirbančias prieinamumo klausimais. Sužinojome, kad Lousã miesto savivaldybė turi neįgalių asmenų reikalų kontrolierių, o Viana do Castelo miesto savivaldybė turi „Sveiko miesto kabinetą“. Šios struktūros buvo įtrauktos į MIASP projekto koordinavimą ir užtikrino jo tęstinumą. Nors ir turėjo patirties prieinamumo klausimais, joms trūko konkrečių žinių apie universalųjį dizainą. Tačiau išklausiusios mokymo kursą ir turėdamos valdymo priemones, galėjo daug geriau paremti MIASP projekto įgyvendinimą, nes pažįsta vietinius gyventojus ir yra įtakingos. Sao Bras de Alportel miesto savivaldybė neturi tokios struktūros, todėl mes rekomendavome paskirti vadovą „darbo grupei“, į kurią įeitų atitinkami savivaldybės departamentai ir išorinės suinteresuotosios šalys.

Organizacija „Proasolutions.pt“ paragino savivaldybes prisijungti prie tarptautinio tinklo, kad būtų lengviau gauti informacijos apie universalųjį dizainą ir ja keistis su kitomis savivaldybėmis. Seia ir Penedono miestų savivaldybės prisijungė prie tinklo „Tinklas gyvenimo kokybei gerinti: Miestai ir miesteliai, kuriuose patogų gyventi visiems“ („Network for Excellence: Towns and Cities for All). Kadangi piliečių dalyvavimas yra svarbus klausimas, buvo labai svarbu, kad šiam procesui vadovautų nepriklausomos organizacijos, siekiant apsisaugoti, kad socialiniai duomenys nebūtų iškreipti dėl politinių sumetimų ar techninių priežasčių. Todėl pradėjome bendradarbiauti su Oporto universitetu.

„ProAsolutions.pt“ yra pagrindinė organizacija, oficialiai atsakinga už MIASP projektą. Strateginio planavimo metu numatyta, kokais būdais bus kompleksiškai atsižvelgiama į universaliojo dizaino principus, užtikrinant gatvių, visuomeninių pastatų / įrenginių, transporto, ryšių ir interneto prieinamumą.

Svarbu žinoti apie ypatingus kiekvienos savivaldybės poreikius. Savivaldybės, turinčios reikšmingą turizmo sektorių, pavyzdžiui, Viana do Castelo, Penedono, Macedo de Cavaleiros, Lousã ir Penacova savivaldybės, sukūrė „Atskirų turizmo sektorių pritaikymo neįgaliesiems planus“, kuriuose numatė veiksmus, užtikrinančius, kad visos turizmo paslaugų sistemos grandys būtų prieinamos visiems. Celorico de Basto ir Lousã savivaldybės, turėdamos išskirtinį kultūros ir gamtos paveldą, parengė specialius universaliojo dizaino projektus.

Nuotraukoje: Holistinės architektūros projektas, kuriuo siekiama pagerinti kultūros ir gamtos paveldo prieinamumą visiems gyventojams, pritaikant paprastus dvipusius sprendimus.
Cabeceiras de Basto savivaldybė (© ProAsolutions.pt Lda, 2012)

Plačiam savivaldybių darbuotojų ratui mes organizuojame kvalifikacijos kėlimo mokymus, kurių metu klausytojai įgyja žinių apie įvairius dalykus, įskaitant universalųjį dizainą ir prieinamumą, susipažįsta su gerosios praktikos pavyzdžiais ir konkrečių atvejų analizėmis. Pavyzdžiui, remiantis leidiniu „Europos prieinamumo koncepcija viešojo valdymo įstaigoms“ (Aragall, Neumann, Sagrāmola, 2008), sprendimus priimančioms asmenims buvo surengti užsiėmimai, kuriuose buvo mokoma vadovauti universaliojo dizaino projektų įgyvendinimui. Be to, buvo supažindinta su prieinamumo ir viešųjų pirkimų subtilybėmis, remiantis žinyne „Universalioji statyba“ („Build-for-All - Reference Manual“, The Build for All partners 2007). Tokių mokymų būtinai reikia, norint pasiekti, kad universaliojo dizaino samprata atsirastų savivaldybių potvarkiuose, gyventojams skirtose paslaugose, būtų skatinamas efektyvesnis žinių valdymas.

Finansinių krizių metu ypač svarbu optimizuoti išteklius. Konsultantas turi padėti savivaldybėms optimaliai paskirstyti žmogiškuosius, finansinius ir materialinius išteklius. Kaip priemonę su prieinamumu susijusiai informacijai tvarkyti savivaldybėms galima rekomenduoti nemokamą atviro kodo GIS programinę įrangą, kad savivaldybės žinotų, kokių veiksmų imtis, norint išspręsti prieinamumo klausimus atliekant remonto darbus arba kokių investicinių išteklių tam reikia. Kadangi Portugalija naudoja struktūrinių Europos fondų paramą, konsultantas turi padėti savivaldybėms parengti prašymus dėl lėšų gavimo darbams, susijusiems su universaliojo dizaino sprendimų įgyvendinimu, finansuoti.

Buvo ne tik įsijungta į „Tinklą gyvenimo kokybei gerinti: Miestai ir miesteliai, kuriuose patogų gyventi visiems“, – tinklą, suteikiantį savivaldybėms galimybę bendrauti ir skleisti universaliojo dizaino idėjas. Panaudota dar viena komunikacijos ir rinkodaros priemonė, t. y., naujosios technologijos. Buvo sukurti įrankiai (pavyzdžiui, AWGis), siekiant piliečiams sudaryti galimybę gauti informaciją apie dabartinę jų miesto prieinamumo būklę, sužinoti, kokios universaliojo dizaino priemonės buvo įgyvendintos, pateikti pasiūlymus, kokių universaliojo dizaino patobulinimų reikia, dalyvauti interneto forume prieinamumo klausimais ir naudotis maršrutų parinkimo sistema.

Nuotraukoje: AWGis maršrutų parinkimo sistema: apskaičiuojami ir realiu laiku nurodomi maršrutai, kurie geriausiai atitinka kiekvieno asmens poreikius prieinamumo požiūriu. Naudojantis GPS, įvertinami viešųjų pastatų prieinamumo duomenys, turistinė įranga ir viešasis transportas.
(©ProAsolutions.pt Lda, 2013)

Autoriai:

Rafael Montes ir Nuno Peixoto

6.7 Universalaus dizaino idėjų sklaida ir susidomėjimo didinimas vonios kambario įrangos sektoriuje

Vokietijos vandentiekio, kanalizacijos, šildymo ir oro kondicionavimo asociacija (Zentralverband Sanitär, Heizung, Klima - ZVSHK) jungianti 50 000 narių, atstovaujančių vonios kambario įrangos sektoriui, pradėjo keletą savo nariams skirtų iniciatyvų, siekdama skleisti universaliojo dizaino idėjas, supažindinti su universaliam dizainui būtinais pakeitimais bei paskatinti praktiškai įgyvendinti tokius pakeitimus. Esminis dalykas, nulėmęs šio projekto sėkmę, buvo išorės konsultantų * įtraukimas. Jie įmonių atstovams išdėstė teorinį pagrindą, patraukliai, suprantamai pateikė dalykinę medžiagą, tuo padėdami kurti savo idėjas ir jas išbandyti.

Konsultantai pristatė pagrindinę informaciją apie universalųjį dizainą, paragino įmones palyginti save su konkurentais, pamokė, kad pradėtų mąstyti iš vartotojo perspektyvos, ir teikė paramą tolimesnėje įmonių veikloje. Toks integruotas požiūris tinka įmonėms, kurios nori įgyvendinti universaliojo dizaino koncepciją kiekviename žingsnyje – pradedant konsultacijomis, planavimu, įrengimu, ir baigiant techninės priežiūros darbais ir patobulinimų įgyvendinimu vietose.

Nuotraukoje: ZVSHK apdovanojimo ženklas,
(© ZVSHK 2013)

Projektas orientuotas į tarptautinį konkursą, kuriame pateikti gaminiai apdovanojami ZVSHK ženklu už „Universalųjį vonios kambario dizainą“. Išorės konsultantų komanda savo patirtimi prisidėjo šiose srityse:

Aprūpinimas informacija – vartotojams išaiškinta, kokios jie turės naudos, nepamirštant pabrėžti apie privalumus verslui.

- Apibrėžti universaliojo dizaino kriterijai, taikomi vonios kambario sektoriui konkurso metu.
- Temos pristatytos paprastai ir suprantamai, remiantis aiškiais pavyzdžiais, su paaiškinimais.
- Supažindinta su kriterijais, jie aptarti dirbtuvėse, kurių metu klausytojai gavo papildomos naudos – sužinojo apie sėkmingai įgyvendintus universaliojo dizaino pavyzdžius kituose sektoriuose.
- Straipsniai ir interviu paskelbti ZVSHK leidiniuose.

Iškeltas uždavinys – kuriant universalųjį dizainą, orientuotis į vartotoją. Tai pagrindinis konkurso tikslas

- Sukuriama konkurso koncepcija ir parengta paraiškų priėmimo tvarka.
- Užmezgami bendradarbiavimo tinklai, susisiekiama su potencialiais dalyviais, įskaitant susitarimus dėl straipsnių paskelbimo spaudoje ir tarptautiniuose forumuose.
- Sudaroma preliminarioji žiuri ir tarptautinė pagrindinė žiuri.
- Vadovavimas diskusijoms per žiuri posėdžius, dalyvavimas apdovanojimų įteikimo ceremonijoje.

Įkvėpimo skatinimas – su išorės partneriais atlikti projektai parodė, kad universalusis dizainas gali tapti naudinga, patraukliu skiriamuoju veiksmu.

- Sukuriama koncepcija ir surengiamos Naujosios kartos – ateities vonios kambario dirbtuvės (Generationenwechsel) Berlyno menų universitete (Universität der Künste Berlin, UdK).
- Rezultatai paskelbiami leidinyje, straipsniuose ir paskaitose, per mokymus, skirtus vonios kambario įrangos specialistams.
- Sukuriama koncepcija ir moderuojamas mokslinio tyrimo projektas Vonios kambario laboratorija 2030 (Badlabor 2030) Ofenbacho meno ir dizaino akademijoje (Hochschule für Gestaltung Offenbach, HFG).
- Numatyta dalyvauti pasaulinėje vonios kambario įrangos parodoje ISH 2015, surengti paskaitas ir pristatymus.

Pagalbos teikimas – pranešama apie susidomėjimą aktyvia universaliojo dizaino įgyvendinimo veikla, ZVSHK asociacijos nariams pasiūloma ekspertų pagalba.

- Sukuriamos koncepcijos, surengiami mokomieji ir konsultaciniai užsiėmimai strateginių sprendimų bei plėtros procesų klausimais (įskaitant universalųjį dizainą, žinomumo didinimą, naudotojų įtraukimą).

Išvada: tam tikrose srityse išorės ekspertų indėlis praplėtė ZVSHK narių gebėjimus ir kompetencijas. Klausimai buvo aptarti labai aukštu profesiniu lygmeniu, tačiau jie buvo pateikti prieinamai ir patraukliai. Ekspertų tinklaveika suteikė papildomos naudos – jie pranešdavo apie veiklas, kreipdavosi į verslo įmones, susisiekdavo su sprendimus priimančiais asmenimis ir žiuri komisijos nariais. Ir konkursas, ir su juo susijusios veiklos buvo sėkmingos, įsitraukė 55 dalyviai iš užsienio, ir visa tai labai gerai įvertino visas vonios kambario įrangos sektorius. Šio konkurso rezultatai bus naudingi rengiant kitą konkursą ISH 2015 parodos metu, kai vėl bus teikiamas ZVSHK apdovanojimas.

Nuotraukoje: Žiuri ir laureatai ISH 2013 parodoje Frankfurte, (© ZVSHK 2013)

Autoriai:

Mathias Knigge (grauwert / EDAD) ir
Matthias Thiel (ZVSHK)

6.8 Universalusis dizainas gyvenamojoje aplinkoje: konsultavimas kilnojamosios parodos metu

2009 m. Vokietijos Miunsterio prekybos ir amatų rūmai kartu su dešimt partnerių pradėjo įgyvendinti programos INTERREG IVA projektą „Wohnen im Wandel“ (vok. „Gyvenimas kaitoje“), kurio tikslas buvo kaupti ir skleisti informaciją apie patogų ir prieinamą būstą, susijusį su universaliojo dizaino sąvoka, turint omenyje Europoje vykstančius demografinius pokyčius.

Nutraukoje: Projekto „Wohnen im Wandel“ logo
(patvirtintas vokiškas pavadinimo variantas),
(© S. Kesting, year 2012)

Per įvairius informacijos kanalus ir žiniasklaidą buvo stengiamasi pasiekti skirtingo amžiaus žmones ir atitinkamų sričių amatininkus. Vienas iš tokių informacijos kanalų buvo kilnojamoji paroda, sudaryta iš 13 sudedamų standų. Paprastai kartu su paroda vyksta konsultantas, atsivežantis įvairių informacinių leidinių. Šiame straipsnyje pabandysime trumpai apžvelgti konsultantų darbo patirtį 2010–2013 metų laikotarpiu.

Šia paroda gali nemokamai naudotis vietinės ir regioninės valdžios įstaigos, norinčios pajvairinti amatų mugės arba informacines dienas. Parodos standai lengvai telpa automobilio bagažinėje, o jų surinkimas užtrunka ne ilgiau kaip 30 minučių.

Šėšiuose stenduose, kuriuos vienija tas pats pavadinimas, pavaizduoti žmonės nuo 28 iki 74 metų. Tokiu būdu buvo siekiama išplėsti potencialią tikslinę grupę žmonių, kuriems pristatomi prieinamumo klausimai ir perteikiama mintis, kad „universalusis dizainas“ nėra susijęs vien tik su amžiumi ir negalia, bet teikia naudos įvairiausiose gyvenimiškose situacijose.

Dar šėšiuose stenduose pateikti virtualaus kambario brėžiniai įsivaizduojamame privačių gyvenamųjų namų kvartale. Nurodyti svarbiausi pritaikytos aplinkos elementai, rekomenduojami pagrindiniai lengvai įgyvendinami sprendimai, užtikrinantys geresnį prieinamumą ir patogumą.

2013 metais kilnojamoji paroda buvo papildyta dar vienu standu, kuriame pavaizduota, kokiais būdais suderinti prieinamumo gerinimo ir energijos taupymo pakeitimus.

Į parodą lankytojai atvyksta vedini bendro susidomėjimo arba norėdami konkrečiai paklausti apie tikrąją savo socialinės aplinkos, pastatų ir statinių padėtį, priklausomai nuo to, ar paroda buvo gerai išreklamuota. Parodą lydintis konsultantas tiesiogiai bendrauja su lankytojais, kurių dauguma yra vietiniai senyvo amžiaus žmonės (60 proc. yra 60 metų ir vyresni).

Svarbus šios parodos sėkmės veiksnys yra gebėjimas pranešti apie „visiems tinkamo dizaino“ naudą, nenuslystant į vyresnio amžiaus žmonėms ar neįgaliesiems skirtų gaminių sritį. Geras konsultantas pabrėžia universaliojo dizaino sprendimų naujoviškumą, patrauklumą ir pasiekiamumą, stengiasi surasti kliento aplinkoje jau naudojamus universalius produktus arba sprendimus. Galima pateikti lengvai suprantamų pavyzdžių – papasakoti apie novatoriškas neįgaliesiems tinkamas dušo kabinas, apdovanojimus pelniusius gaminius arba išmaniųjų telefonų taikomąsias programėles.

Nuotraukoje: Konsultanto darbas prie kilnojamosios parodos „Wohnen im Wandel“ 2012 m. vasario mėnesį Taupomojo banko MSLO Hiltrupo filiale. Konsultantas – ponas Wilkenas (Taupomasis bankas, kairėje) su lankytojais, (© Kesting 2012)

Tačiau jei paroda lieka be konsultantų arba jei ją aptarnauja neapmokyti parodos organizatoriaus darbuotojai, lankytojai paprastai negauna visko, ką ji galėtų duoti, nes tapatina parodos turinį tik su negalia. Ir nė vienas lankytojas nemano, kad tokie klausimai jam svarbūs.

Reikia apmokyti konsultantų, kurie paaiškintų ir įtikintų lankytojus holistinio požiūrio į universalųjį dizainą privalumais, naudingumu ne tik pačiam lankytojui, bet ir visiems jo giminaičiams arba kitiems potencialiems vartotojams. Kad universaliojo dizaino idėją žmonės priimtų ir gerai suprastų, reikia apie tai kalbėti vėl ir vėl.

Kalbant apie fizinius pastato pakeitimus svarbu pasakyti, kad nėra būtina pritaikyti kiekvieno kambario ten kažkada gyvensiančiam neįgaliajam. Prieinamumas ir universalusis dizainas prasideda nuo mąstymo, o ne nuo vonios lifto.

Daug svarbiau pasinaudoti tinkama proga ir, pvz., prieš pradėdant planinį remontą arba energijos suvartojimo efektyvumo gerinimo priemonių įdiegimą, paruošti pastato konstrukcijas taip, kad būtų galima lengvai, greitai ir pigiai atlikti „visiško prieinamumo“ pakeitimus tada, kai jie taps reikalingi, ir turėti naudos iš padidėjusio patogumo, kurį šiuo metu teikia universaliojo dizaino sprendimai.

Remdamasis esamais produktais, konsultantas gali parodyti, kokie paprasti, naudingi ir nekrintantys į akis dauguma universaliojo dizaino sprendimų ir taip sumažinti kliento nenorą imtis savo aplinkos pertvarkymo arba pritaikymo.

Paprastai būna lankytojų, kuriuos kankina klausimas, kaip reiks pasirūpinti giminaičiu, kuriam reikalinga priežiūra, po kelių dienų ar savaitių grįžtančiu iš ligoninės. Lankytojams reikia skubaus patarimo ir tokiais atvejais dažnai reikia iš anksto padaryti pakeitimus. Parodoje tokių klausimų negalima išspręsti. Konsultantas tik pamini kai kuriuos bendrus variantus ir nukreipia lankytojus į viešosios pagalbos tarnybą, kurios darbuotojai, paskambinę į namus, gali suorganizuoti tolimesnę pagalbą.

Jaunesni lankytojai (30–40 metų amžiaus) paprastai klausia konkrečių rekomendacijų savo tėvams arba giminaičiams, bet nesutinka, kad universalios dizaino sprendimai gali būti naudingi jų pačių gyvenime. Kol kas parodos rengėjams nepavyko pasiekti šios potencialios tikslinės grupės. Net vyresni žmonės, įžengę į septintą dešimtį, nueina, ištarę tuos pačius žodžius: „Mes dar nesame tokie seni, ačiū“. Reikia surasti kitokį būdą, kaip stenduose perduoti žinią apie universaliojo dizaino naudą, ypač jaunesniems žmonėms. Tuo tarpu konsultanto užduotis – susisiekti su tokiais žmonėmis ir pabandyti pakreipti jų mąstymą teisinga linkme.

Pokalbio pabaigoje klientai paprastai prašo informacijos, kurią galėtų išsinešti, domisi projektuotojais arba tam tikrų sričių amatininkais, kurie galėtų praktiškai įgyvendinti pasiūlytas idėjas. Tada konsultantas išdalija kelis spausdintos brošiūros egzempliorius, pasiūlo apsilankyti svetainėje www.wohnen-im-wandel.de, kurioje yra vietinių specialistų sąrašas ir papildomos informacijos apie finansinę paramą bei galiojančius standartus. Suteikti šią papildomą informaciją labai svarbu, kad konsultavimas duotų dar daugiau naudos; deja, dauguma vyresnių kaip 70 metų žmonių sako, kad jie nesinaudoja internetu.

Paaikškėjo, kad kilnojamoji paroda yra gera priemonė, kai reikia pasiekti žmones ir juos informuoti. Individualias konsultacijas pagilina ir papildo stenduose pavaizduoti kambariai, o parodos personažai skatina pradėti įdomias, vaisingas diskusijas. Bet vis dėlto nuo konsultanto sugebėjimo įtikinti priklauso, ar informacija bus įgyvendinta. Tik gerai dirbantis konsultantas sugeba žmones įtikinti, kad universaliojo dizaino sprendimai jiems teiks nuolatinę naudą ir pagerins gyvenimo kokybę, nepaisant jų amžiaus.

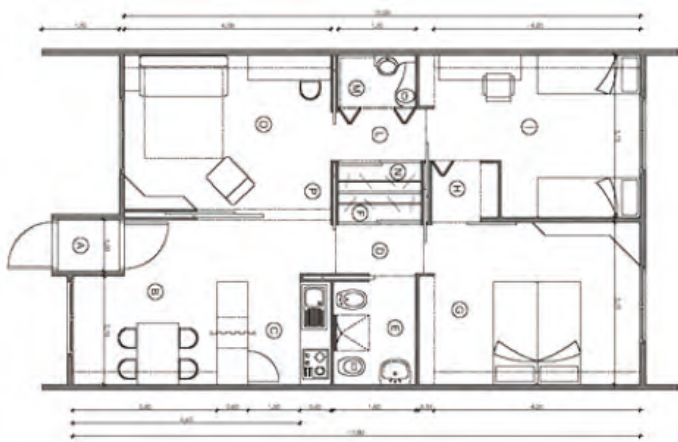
Autorius:

Simon Kesting, dizaineris, PgDip

6.9 LA CASA AGEVOLE – patogus namas, pastatytas įgyvendinant universaliojo dizaino idėjas

Patogus namas – pagal projektą, kuriame pritaikyti universaliojo dizaino principai, pastatytas eksperimentinis būstas Romoje, Santa Lucia fondo pastatų komplekse. Projektą sukūrė ir įgyvendino architektas Fabrizio Vescovo. Tai gyvenamojo būsto koncepcija, skirta dizaineriams, architektams ir inžinieriams, be to, autorius ją naudoja kaip mokymo priemonę, dėstydamas magistrantūros kursą „Universalusis projektavimas be barjerų“.

Patogus namas yra gyvenamojo namo prototipas. Tai erdvinės konstrukcijos modelis, sukurtas laikantis normų ir kriterijų, skirtų architektūrinėms kliūtims pašalinti. Suprojektuotas remiantis naujų gyvenamųjų būstų tipologijos mokslinių tyrimų rezultatais, šis namas patenkina daugelio žmonių, ne tik vyresnio amžiaus arba neįgaliųjų, poreikius.

Nuotraukoje: LA CASA AGEVOLE, planas.
(© Fabrizio Vescovo)

Nuotraukoje: LA CASA AGEVOLE, virtuvė.
(© Fabrizio Vescovo)

Planą galima pritaikyti, įvedant pakeitimus pagal būsto tipą, dydį ir tuo pat metu išsaugant būsto tinkamumą įvairiausių poreikių turintiems žmonėms: studentams, jaunoms poroms, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems. Prieinamumas, lengvai pasiekiamos erdvės ir įtaisai, saugus naudojimasis, patogi aplinka bei geros kokybės dizainas – visų šių savybių dėka patogus namas tampa eksperimentine dirbtuve, kurioje galima išbandyti erdvės panaudojimo projektinius sprendimus. (Brevet n. RM2004U000208).

Projekto duomenys:

Vieta: Santa Lucia IRCCS fondas, Via Ardeatina n.306, Roma, Italija

Projektavo: architektas Fabrizio Vescovo

Užsakovas: Lacijaus sritis

Data: 2004

60 kv. m. erdvėje suprojektuotas įėjimo vestibulius, svetainė, valgomasis, virtuvė, 2 miegamieji, vonios ir tualetų kambariai, drabužių spinta ir sieninės spintos.

Koridorių visai nėra, be to, kiekvienas kambarys turi du įėjimus, kad būtų lengviau judėti namo viduje. Name durys skirting tipų, daugiausia stumdamos.

Nuotraukoje: LA CASA AGEVOLE,
Drabužių spinta. (© Fabrizio Vescovo)

Nuotraukoje: LA CASA AGEVOLE, tualetas.
(© Fabrizio Vescovo)

Visos patalpos suprojektuotos ir įrengtos paprastai, tačiau funkcionaliai, panaudojant standartinius elementus (kurie nėra skirti konkrečiai vartotojų grupei). Dėl įsitikinimo, kad judėjimui neįgaliojo vežimėliu reikia daug vietos, kartais suprojektuojamos per plačios durys, koridoriai, per dideli vestibuliai, vonios kambariai, tualetai ir virtuvės, todėl sumažėja miegamųjų ir bendrojo naudojimo kambarių plotas.

Vis dėlto, jei atkreipsime dėmesį į vežimėlio matmenis ir judėjimo pobūdį, pamatysime, kad paliekant laisvą edvę 70 cm virš grindų lygio, galima išlošti šiek tiek vietos, kurios reikia vežimėliui apsisukti ir privažiuoti prie santechnikos prietaisų. Ši paprasta taisyklė padėjo atsirasti daugumai patogiam name pritaikytų sprendimų ir idėjų.

Ši taisyklė buvo ypač pravarti projektuojant vonios ir tualetų kambarius, paprastai kuriamus pagal kiekvieno kliento poreikius: paaiškėjo, kad net ir mažesnio ploto patalpos gali būti pakankamai erdvių ir tinkamų plačiam naudotojų ratui. Manoma, kad šio eksperimentinio būsto funkcionalumas ir tinkamumas visiems patvirtina universaliojo dizaino metodo gyvybingumą.

Buvo parinkta standartinė vidaus įranga, pavyzdžiui, durys, santechnikos prietaisai, techninės pagalbos priemonės ir įrengimai. Tikslaus projektavimo dėka, stengiantis nesirinkti specialios įrangos ir santechnikos prietaisų, sumažinus erdves ir vengiant sudėtingų technologijų, galima sukurti patogų gyventi ir ekonomišką būstą.

Šios savybės lėmė, kad patogus gyventi namas 1992 m. tapo mokymo priemone, iki šiol naudojama dėstant „Universaliojo projektavimo be barjerų“ kursą Romos „La Sapienza“ universiteto architektūros fakultete. Mokymui naudojamo projekto autorius ir kurso vadovas – architektas Fabrizio Vescovo. Tarp universiteto dėstytojų yra keletas geriausių prieinamumo srities specialistų, išmanančių užsienio šalių patirtį.

Autorius:

Daniela Orlandi, architektė

6.10 NIDONDOLO – žaidimas ir rehabilitacijos priemonė – viskas kartu

Projekto autorė Mitzi Bollani, projektą įgyvendino LEURA srl

„Nidondolo“ yra svetingas judrusis žaidimas, tinkamas ne tik įvairaus amžiaus vaikams, bet ir suaugusiems. Tai konkretus universalus dizaino gaminio pavyzdys, kurio labai laukė ASBI asociacija (Italijos spina bifida asociacija), kadangi asociacijai priklausantys vaikai negalėdavo savarankiškai žaisti viešose žaidimų aikštelėse, o tinkamų žaidimų negamino nė viena įmonė.

Dalyvaujančios suinteresuotosios šalys: Mitzi Bollani ėmėsi sudėtingo uždavinio – kartu su nedidele grupe vaikų, kuriems diagnozuota spina bifida liga (įskilas stuburas), parengti žaidimo projektą. Žaidimas turėjo būti jaudinantis, greitas ir lengvai prieinamas judėjimo sunkumų turintiems vaikams, visiškai nepadedant suaugusiems žmonėms.

„Nidondolo“ panašus į didelį dubenį, tiksliau, į lizdą, kuris sukasi, siūbuoja, daro posūkius ir supasi, vos prisiliečia juo besinaudojantis asmuo. Žaidimo pavadinimas sudarytas iš dviejų itališkų žodžių: Nido = „lizdas“ ir Dondolo = „sūpynės“. Vaikai į jį gali įlipti patys – įgriūti, įropoti visomis keturiomis į vidų – ir žaisti gulėdami, sėdėdami...

Nuotraukose: „Nidondolo“ žaidimas Galleana parke (Piačenza, Italija) ir architektė Mitzi Bollani, kuri kalbasi su vaikais, norėdama sužinoti jų nuomonę, (© Arch. Mitzi Bollani – 2007 m. gegužė)

PRIEINAMAS VISIEMS, ne tik judėjimo negalią turintiems vaikams. „Nidondolo“ yra naujas žaidimas, su juo galima žaisti įvairiais būdais ir dėl tos priežasties jis įdomus visiems vaikams, palengvina integraciją ir žaidimą grupėje.

„Nidondolo“ dizainas užtikrina, kad visi vaikai jaustųsi lygūs: neįgalus vaikas, sėdintis arba gulintis „Nidondolo“ lizde, atrodo kaip bet kuris kitas vaikas. „Nidondolo“ žaidimas buvo išbandytas 500 kg apkrovai. Net ir esant pilnai apkrovai, jis lengvai ir greitai sukasi. Ši žaidimo savybė stebino ir džiugino žaidimo prototipą išbandžiusius vaikus, kurie po bandymo kalbėjo: „**Dabar MES galime pasirūpinti kitais!**“

Nuotraukoje: „Nidondolo“ žaidimas Galleana parke (Piačenza, Italija). Autizmą turinti mergaitė puikiai integravosi į žaidžiančių vaikų grupę. (© Arch. Mitzi Bollani – 2007 m. gegužė)

TINKAMAS VISIEMS: „Nidondolo“ žaidimas stiprina vaiko psichomotorikos raidą, nes žaidžiant ugdoma „propriocepcija“ – kūno gebėjimas suvokti savo padėtį išorinio pasaulio atžvilgiu. Be to, šis žaidimas įdomus dar ir tuo, kad jį vienu metu gali saugiai žaisti 25 ir daugiau vaikų labai nedidelėje erdvėje (400x 400 cm, tai prilygsta kambario matmenims).

Labai nedaug tėra judrių žaidimų, kurie tinka kūdikiams iki vienerių metų amžiaus, tačiau mažasis 80 cm skersmens „Nidondolo“ yra puiki priemonė kūdikių kūno suvokimui, koordinacijai ir greitoms reakcijoms ugdyti.

Nuotraukose: „Nidondolo“ žaidimas Sasso Marconi parke (Bolonija, Italija) ir metinis Italijos spina bifida asociacijos ASBI suvažiavimas (© Arch. Mitzi Bollani – 2006 m. gegužė)

Po testavimo „Nidondolo“ pradėtas naudoti vaikų neuropsichiatrijos srityje. Kadangi yra nedidelis ir laisvai juda trimis kryptimis – sukasi, vartosi ir siūbuoja, yra tinkamas gydymui.

Ligoninėse šis žaidimas atitinka mažųjų pacientų, net pačių silpniausių, poreikius, nes jį žaidžiant nereikia fizinių pastangų.

Nuotraukose: „Nidondolo“ žaidimas „Niguarda“ ligoninės pediatrijos palatoje Milane, 2012 m., ir „Guglielmo da Saliceto“ ligoninės kūdikių neuropsichiatrijos palatoje, Piacenza, 2009, (© Arch. Mitzi Bollani)

Taip pat šį žaidimą galima naudoti suaugusiųjų kojų funkcijoms atstatyti ir sportininkams, pavyzdžiui, regbio žaidėjams, treniruoti.

Autorius:
Mitzi Bollani

6.11 Gyvenamosios erdvės pritaikymas, atliekant nedidelės apimties statybos darbus

Šiuo atveju buvo atlikta dalinė senyvo kunigo buto renovacija, kad jis galėtų savarankiškai naudotis vonios kambariu, nes jam būdavo sunku pačiam tai padaryti. Klebonija įsikūrusi didžiuliam pastatų komplekse istoriniame Milano centre. Sulaukęs garbaus amžiaus, pagrindinis būsto gyventojas patirdavo kasdieninio gyvenimo sunkumų, visų pirma, norėdamas savarankiškai pasinaudoti vonia, nes sutriko kunigo judėjimas, artikuliacija ir koordinacija. Pagrindinis konsultanto tikslas buvo pagerinti minėto kambario prieinamumą ir patogumą įrengiant tokį tualetą, kuriuo gyventojui būtų patogiau naudotis, kuris geriau atrodytų, būtų lengviau prižiūrimas ir kad darbai būtų atlikti per gana trumpą laiką. Buvo prašoma pakeisti vonios patalpą, atsižvelgiant į konkrečius dabartinio gyventojų poreikius, tuo pačiu metu turint omenyje, kad ateityje butas gali būti skirtas kitam kunigui. Šia prasme buvo prašoma parinkti universaliojo dizaino sprendimus, nes jais turėjo būti siekiama funkcionalaus ir estetiškai priimtino rezultato, kuris tuo pačiu turėjo tikti kitiems būsto naudotojams.

Nuotraukose: Vonios kambarys prieš renovaciją, (© Isabella Tiziana Steffan, 2012)

PROCESAS

Milano bažnyčios fondas „Opera Aiuto Fratello“ kreipėsi į Europos ergonomikos registravimo centre Eur-Erg įregistruotą architektę Isabella Tiziana Steffan, Studio Steffan, Milan, gerai žinomą universaliojo dizaino specialistę, kuriai pateikė užsakymą atlikti projektavimo ir statybos darbų priežiūros darbus. Šis fondas daugelį metų teikia pagalbos ir priežiūros paslaugas senyvo amžiaus arba sergantiems kunigams. Tokiais atvejais būtina tiksliai įvertinti padėtį, atsižvelgti į tam tikrus funkcinis sutrikimus ir esamas technologijas. Išsamiai išnagrinėjus kunigo problemas ir jo lūkesčius, pasitarus su jo gydytojais ir fizioterapeutais, taip pat atlikus pastato auditą ir didžiulio komplekso konstrukcinių savybių analizę (dėl įrangos ir ypač dėl dušo be padėklo įrengimo), buvo surastas vartotojui tinkamiausias sprendimas.

„Onlus“ Fondas (www.portale.siva.it) padėjo įvertinti tam tikrus elementus, tarp jų – technologinį tualetą dangtį. Komanda stengėsi kuo geriau išnaudoti erdvę, sutalpinti daugiau naudingų įrenginių, panaudoti neslidžias medžiagas ir spalvų kontrastus.

Nuotraukose: Rekonstruotas vonios kambarys: medžiagų ir spalvų tolydumas, grindų lygyje įrengta dušo zona padidina naudingą patalpos plotą, (© Isabella Tiziana Steffan, 2012)

Tokiais atvejais, kai norima gauti faktinį projekto rezultatą, grįstą realiais, konkrečiais duomenimis, geriausia naudotis skirtingais vertinimo įrankiais ir metodais: elgesio stebėjimui ir bendrosios funkcinės būklės įvertinimui – funkcijų vertinimo priemone F.A.M.; OTIPM modeliu – motorikos ir gebėjimo veikti įvertinimui; Barthel indeksu (10 punktų priemone kasdienio gyvenimo veikloms įvertinti) – norint gauti tiesioginį įvertį, ypač reabilitacijos srityje, atspindintį žmogaus gebėjimą pavalgyti, apsirengti, atlikti asmens higieną, nusiprausti, pasinaudoti tualetu ir t. t. Kitais atvejais darbo grupė naudojosi ICF metodika (Tarptautine funkcijų sutrikimo, negalios ir sveikatos klasifikacija), skirta žmogaus gyvenamajai aplinkai ir jos poveikiui neįgaliojo padėčiai įvertinti. Bute šiuo metu gyvenantis kunigas yra patenkintas, jam ypač patinka dušas ir skoninga, maloni aplinkos atmosfera. Rekonstrukcijos darbų užsakovas taip pat patenkintas, kadangi aplinka neprimena „ligoninės“, todėl gali būti priimtina būsimiems gyventojams, neturintiems panašių problemų.

Kai kada panašiais atvejais galima gauti mokesčių lengvatą. Iš tikrųjų, pagal Lombardijos regiono įstatymą Nr. 23/99 (dėl paramos įsigyjant žmogaus gebėjimus sustiprinančias technologijas ir įrangą namų aplinkos prieinamumui gerinti), technologijos ir įranga, dažnai vadinamos „domotikos“ vardu, yra laikomos papildomu ištekliumi ir paspirtimi žmonėms, turintiems fizinių (motorinių) ir sensorinių negalių. Šiuo pagrindu Italijos mokesčių inspekcija suteikia galimybę gauti mokesstinę lengvatą (Dekretas-įstatymas Nr. 201/2011, 4 str.).

Autorius:

Isabella Tiziana Steffan

6.12 Berlynas – Universaliojo dizaino plėtra

*Nuotraukose: Universalusis dizainas Berlyne –
Prieinami viešieji pastatai ir vieša lauko erdvė,
(© Ingeborg Stude, 2013)*

Universalusis dizainas – terminas, Berlyne nustatantis naują standartą. Šiuo metu, vykstant demografiniams pokyčiams, universalusis dizainas tampa socialine būtinybe.

Berlynas, kuriam 2013 m. skirta Prieinamumo premija, šioje srityje padarė pažangą.

Vietoj pavienių „problemų“ sprendimo susiformavo bendradarbiavimo tinklai. Darbo grupėse palaikomas nuolatinis dialogas tarp ekspertų ir žmonių, turinčių nepaprastai įvairius poreikius.

Statyba be kliūčių negali egzistuoti be atitinkamos teisinės sistemos ir jos įgyvendinimo nuostatų. Tačiau ne mažiau svarbu sužinoti specialistų ir vartotojų nuomonę apie šias nuostatas, pateikti jų išaiškinimą ir kompleksškai jas įgyvendinti. Šioje srityje didelės reikšmės turi leidiniai, skirti Berlyno universaliam dizainui pristatyti

(http://www.stadtentwicklung.berlin.de/bauen/barrierefreies_bauen/en/handbuch.shtml), kadangi juose pateikta reikalinga informacija, dalijamasi patirtimi ir raginama statyboje nuosekliai taikyti statybos be kliūčių nuostatas.

Šiuo metu statyba be kliūčių yra oficialiai nustatytas siekinys, to reikalaujama iš visų, kurie pagal sutartis su federacine Berlyno valdžia gauna užsakymus sukurti „konceptiją be kliūčių“, remiantis universaliojo dizaino rekomendacijomis.

Iškeliami klausimai, KAS turi būti padaryta, KAS turi tai daryti ir KADA. Sukurtoji koncepcija vėliau darys įtaką planavimo procesui nuo pačių pirmųjų jo etapų. Remiantis koncepcija, įvairiuose planavimo proceso etapuose objektas detalizuojamas smulkiau.

Tokia darbo tvarka skatina daug nuodugniau įsigilinti į statybos be kliūčių temą. Be to, reikia, kad visos statybos projekte dalyvaujančios šalys imtųsi spręsti šį klausimą, ir tokiu būdu joms sudaromos sąlygos mokytis.

Norint kurti universalaus dizaino projektus, šiais laikais būtina turėti išsamių specialiųjų žinių, kurių dažniausiai negalima įsigyti kolegijose ir universitetuose.

Net ir šiuo metu nedaug tėra galimybių įsigyti specialų išsilavinimą dizaino be kliūčių srityje. Ir vis dėlto jau turime labai aukštos kvalifikacijos šios srities specialistų.

Tuos žmones reiktų įtraukti į projektavimo procesą. Jų indėlių būtų galima panaudoti labai įvairiais būdais, priklausomai nuo projektų apimties, sudėtingumo ar sunkumo, pavyzdžiui, sprendžiant istorinio paveldo išsaugojimo klausimus.

Svarbiausia, kad projekto partneriai susitiktų pačiuose pirmuosiuose dizaino kūrimo etapuose.

Esu įsitikinusi, kad idealiu atveju planavimo procese visada turi dalyvauti konsultantų grupė. Ją turėtų sudaryti projektuotojų grupė, universaliojo dizaino ekspertai, atstovaujantys miesto valdymo įstaigoms ir miesto planavimo įstaigoms (t.y., klientams ir rangovams) ir ekspertai, atstovaujantys grupėms žmonių, kuriems universalusis dizainas turi didžiausios reikšmės, ypatingą dėmesį skiriant tam tikroms negalioms arba kitokiems su konkrečiu projektu susijusiems poreikiams. Tačiau šiam procesui gali sutrukdyti specialistų samdymo problemos. Dėl to gali atsirasti taip, kad priekus skubių konsultacijų ir patikrinimų, miestai vis rečiau ir rečiau kreipsis į konsultantus.

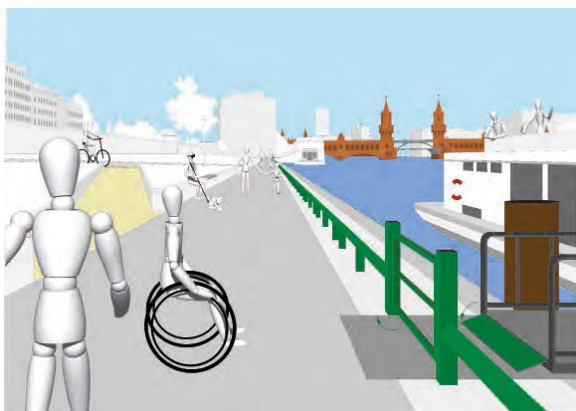
Vadovavimas projektams neturint specialiųjų žinių gali greitai baigtis blogais sprendimais arba prasta kokybe. Nuo rangovų, projektuotojų ir konsultantų bendradarbiavimo labai priklauso, ar bus pasiekta teigiamų rezultatų. Tačiau teigiami rezultatai didžiąja dalimi priklauso nuo to, ar remiantis statybos standartais ir įstatymų rinkiniais, bus padarytos išvados ir pritaikytos visai dizaino koncepcijai, o ne paprasčiausiai laikomasi konkrečių parametrų.

Svarbiausia, kad būtų stengiamasi suvienyti jėgas ir į kiekvieną konkrečią užduotį žvelgiama pasitelkus vaizduotę ir atjautą visiems būsimiems vartotojams. Naujuosiuose Vokietijos standartuose DIN 18040 numatyta galimybė dirbti kūrybiškai. Tačiau ši galimybė gali būti visapusiškai realizuota tik turint išsamių ir tvirtų žinių.

Vien statyba be kliūčių dar neužtikrina objekto prieinamumo visiems. Įranga, produktai ir paslaugos yra ne mažiau svarbūs. Mano nuomone, šiandien aštriausios problemos susijusios su tuo, kokiais būdais miestuose žmonės orientuojasi ir gauna informaciją. Tai sritys, kurias tiesiog būtina tobulinti.

Berlynas nutarė nestovėti vietoje ir pradėjo projektą orientavimosi sistemai „m4guide“ sukurti. Kartu su kitu Europos projektu nutarta sukurti navigacijos sistemą, skirtą aklujų ir vyresnio amžiaus pėsčiųjų poreikiams patenkinti. Bus kuriamas ir vertinamas sistemos dizainas, ir visa tai yra tarpusavyje susijusių tinklų bendro darbo pavyzdys.

Kitas problemą sprendžia praėjusiais metais įkurtas forumas „Apskritasis stalas. Turizmas be kliūčių“, pirmininkaujant Statybos ir gyvenamojo būsto ministerijos nuolatiniam sekretoriui. Forumas siekia užpildyti likusias spragas.

Ilustracijos: Berlyno universalusis dizainas. Prieinami viešieji pastatai ir vieša lauko erdvė, (© Ingeborg Stude, 2013)

Kas Berlyne gali garantuoti, kad, pavyzdžiui, į Kalėdines mugės būtų patenkama be kliūčių? Kas prisiima atsakomybę už tai, kad keltų prieplaukos būtų visiškai prieinamos? Šios problemos nepaprastai sudėtingos. Tačiau vien tai, kad vyresnio amžiaus žmogus galėtų, patogiai įsėdęs į keltą, paplaukioti po Berlyną, yra pakankamai svarbus tikslas, dėl kurio verta pasistengti.

Autorius:
Ingeborg Stude

6.13 Dirbtuvės Liuksemburge „Galių suteikimas. Savivaldybės įgalina gyventojus“

Dirbtuvės „Galių suteikimas. Savivaldybės įgalina gyventojus“ Liuksemburge gegužės 9–14 d. buvo surengtos pagal Europos Sąjungos Grundtvig programą. Jų metu vietinių savivaldybių darbuotojai buvo mokomi, kaip pritaikyti universaliojo dizaino principus viešosiose erdvėse, miesto transporte ir darbo vietose, ir kokias tai atveria galimybes.

Šias dirbtuves surengė Nacionalinis negalios informacijos centras „Info-Handicap“. Nuo 1993 m. ši vietinė organizacija Liuksemburge skleidžia prieinamumo politiką, siekdama žmonių su negalia teisių pripažinimo.

Remiantis universaliojo dizaino požiūriu, seminare buvo suburta darbinė idėjų generavimo komanda iš skirtingų ir labai įdomių profesijų žmonių. Be to, į komandą buvo įtraukti trys dalyviai su negalia (važinėjantis neįgaliųjų vežimėliu žmogus, kurčiasis ir aklaasis), kurie pasidalijo savo žiniomis ir patirtimi, pristatydami gerosios patirties pavyzdžius ir vėliau pasisakydami per apskritojo stalo diskusijas. Jų dalyvavimas užtikrino nuoseklų keitimąsi žiniomis ir patirtimi, buvo sutelktas dėmesys į jų požiūriu svarbius skirtingų erdvių prieinamumo aspektus, nes šie trys dalyviai patys išbandė visų erdvių prieinamumą ir susisiekti patogumą.

Be to, gerosios patirties pristatymas ir vėliau vykusios apskritojo stalo diskusijos suteikė puikią progą visiems kartu apmąstyti skirtingus įvairių žmonių poreikius.

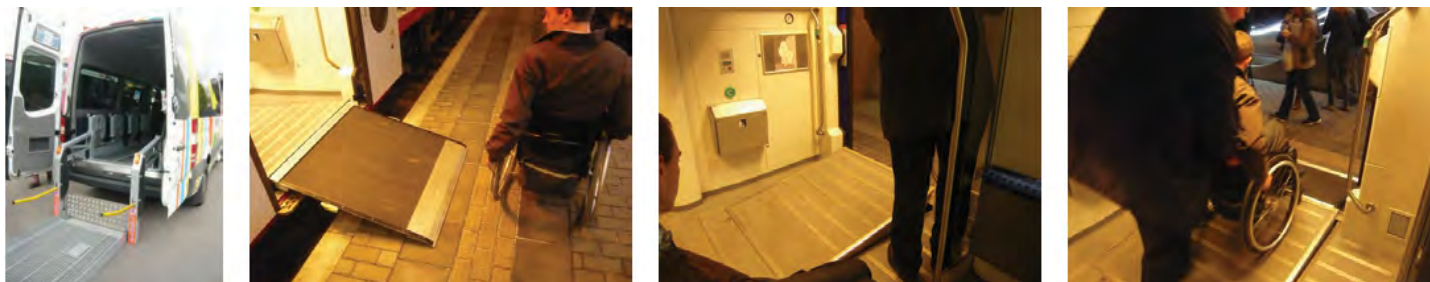

Nuotraukose: Miesto eksploatacijos tarnybos staliaus darbų ir užsakymų priėmimo skyrių darbuotojai (© Lorenzo Lucchini, 2013)

Liuksemburgo miesto žaliųjų plotų priežiūros tarnybos būstinėje buvo parodyti du neįgaliųjų integracijos į darbo rinką pavyzdžiai (tiksliau, dirbantis aklaasis ir vežimėliu besinaudojantis neįgalus asmuo).

Apsilankymas Šengeno pilyje ir plaukimas laivu Mozelio upe dalyviams suteikė progą patiems išbandyti prieinamo turizmo pavyzdžius.

Kasdieninis važinėjimas vietiniu ir regioniniu viešuoju transportu suteikė galimybę tiesiogiai išbandyti geležinkelių, kelių transporto priemonių ir kai kurių dizaino bei planavimo pavyzdžių prieinamumą.

Nuotraukose: technologijos, gerinančios vežimėliais besinaudojančių žmonių mobilumą: sunkvežimių ir autobusų bėgtakiai panaikina tarpą tarp platformos ir traukinio (© Lorenzo Lucchini 2013)

Savivaldybių ryšiai su vietinėmis organizacijomis išryškėjo lankantis Liuksemburgo centrinėje stotyje ir Liuksemburgo universiteto (Belvalis) geležinkelio stotyje: dirbtuvių dalyviai užtikrino, kad prieinamumo lygmuo pakankamai aukštas, nepaisant to, kad neįgalūs dalyviai aptiko šiokių tokių trūkumų, kurie buvo pastebėti tiesiogiai testuojant erdves ir susisiekimo sistemą.

Nuotraukose: geležinkelio stotis. Keletas sprendimų, kuriais siekiama palengvinti visų žmonių mobilumą: reljefiniai šaligatvio žymėjimai, į visas stoties platformas keliančys lifai, dvigubi turėklai ir spalvoti reljefiniai ženklai ant laiptų. (© Isabella Tiziana Steffan, 2013)

Apie šiuos apsilankymus buvo gerai atsiliepta įvairiuose kontekstuose, o kilusios diskusijos davė nemažai „peno apmąstymams“ prieinamumo tema: pavyzdžiui, kad pagerinus viešųjų erdvių ir transporto priemonių prieinamumą, padidės turistų skaičius, arba kad prieinamumo gerinimas turės teigiamą ekonominį poveikį.

Dirbtuvių metu paaiškėjo, kad reikia įtraukti viešojo valdymo įstaigas ir patyrusius konsultantus, taip pat kad labai svarbu užtikrinti skėtinių organizacijų tinklo sanglaudą. Be to, buvo iškelti kiti svarbūs dalykai, pavyzdžiui, jog reikia keistis idėjomis, dizaino intervencijomis, mainų ir komunikacijos rinkodaros praktika.

Prieinamumui ir socialinei įtraukčiai užtikrinti svarbią reikšmę turi veiksmų koordinacija ir sinergiškumas. Laikydamasis universaliojo dizaino požiūrio, Liuksemburgas subūrė gyvybingą kompetetingų specialistų ratą, kūrybinio proceso metu suvienijusį ekspertus, neįgaliųjų organizacijas ir sprendimus priimančius asmenis.

Nuotraukoje: vieša konferencija, skirta universaliojo dizaino požiūrio plėtrai savivaldybėse.
Pranešėjai – miesto savivaldybės, Nacionalinio negalios informacijos centro atstovai, dirbtuvių dalyviai
(© Isabella Tiziana Steffan, 2013)

Liuksemburge įgyvendinant prieinamumo priemones, Nacionalinis negalios informacijos centras veikė kaip varančioji jėga ir kaip strateginis ramstis. Kadangi reikėjo pagerinti traukinių ir geležinkelio stočių prieinamumą, 1995 m. buvo pradėti didelės apimties prieinamumo gerinimo darbai. Nacionalinis negalios informacijos centras bendromis jėgomis su Liuksemburgo nacionaline geležinkelių draugija (Société des Chemins de Fer Luxembourgeois – CFL), užsibrėžė užtikrinti neįgalių žmonių teisę į prieinamumą.

2003 m. Nacionalinis negalios informacijos centras sukūrė grupę MEGA (tarpdalykinę prieinamumo ekspertų grupę), galinčią konsultuoti techniniais klausimais: grupė užmezga ryšius su įvairiomis neįgaliųjų organizacijomis, tokiomis kaip gerai žinoma ADAPTH organizacija, kuri šiuo metu konsultuojasi su MEGA grupe dėl sudėtingesnių universaliojo dizaino projektų. Viena iš svarbiausių grupės klientų yra CFL, konsultuojama dėl restruktūrizavimo projektų audito, tuo tarpu Nacionalinis negalios informacijos centras organizuoja profesinio mokymo kursus, kuriuose didžiausias dėmesys skiriamas turistų su negalia priėmimui.

Viešųjų paslaugų teikėjai naudojami minėtų organizacijų konsultacijomis, kadangi jos turi ilgametę patirtį, užtikrinančią didžiulę kompetenciją universaliojo dizaino srityje. Konsultantai turi ne tik išmanyti apie konkrečias negalios kategorijas, – savo darbe turi remtis tuo, kad kartu su sprendimus priimančiais asmenimis dalyvauja universaliojo dizaino, skirto plačiam galutinių vartotojų ratui, kūrimo procese, atsižvelgdami į skirtingus jų poreikius ir neišreikštus lūkesčius.

Autoriai:

Isabella Tiziana Steffan, Lorenzo Lucchini

Tarptautinis universaliojo dizaino konsultantų registras

Siekdamos pačių geriausių rezultatų, organizacijos nuolat stengiasi tobulinti savo darbo procesus ir požiūrį į projektų plėtrą, tikėdamosi padidinti savo rinkos dalį, klientų pasitenkinimą, sumažinti išlaidas arba veiksmingiau valdyti rizikos veiksnius. Tinkamai įgyvendinant universaliojo dizaino principus, išauga tikimybė šiose srityse pasiekti sėkmės, galima užbėgti už akių probleminiams dalykams, kurie gali iškilti projektų įgyvendinimo metu. Tačiau norint pasiekti trokštamų rezultatų svarbu žinoti, kaip tuos principus įgyvendinti ir kokius metodus pritaikyti.

Atsižvelgiant į tai, kad organizacijoms nebūdinga turėti ekspertus, kurie galėtų patarti visais universaliojo dizaino klausimais, verta žinoti apie jų kompetencijos ribas ir prireikus kreiptis į išorinius konsultantus.

Siekiant paremti šią iniciatyvą ir suteikti jai tęstinumo, būtų patartina sukurti tarptautinį universaliojo dizaino konsultantų registrą, iš kurio vartotojai lengvai sužinotų apie konsultantų veiklos sritis, patirtį, geografinę padėtį, užsienio kalbų mokėjimą, taip pat apie pagrindinius gero konsultanto bruožus, pateiktus šiame leidinyje (žr. 3 skyrių). Tokiu būdu visos organizacijos ar asmenys, ieškantys konsultantų, gautų reikiamą paramą ir atrankos procese galėtų priimti pagrįstus sprendimus.

Be to, toks registras paskatintų bendradarbiavimą dinamiškos specialistų bendruomenės viduje.

Autorius:

Francesc Aragall, Universaliojo dizaino fondas

8 LITERATŪROS ŠALTINIAI

Aragall, F. et al. (2003). The European Concept for Accessibility – Technical Manual. [Europos prieinamumo koncepcija. Techninis vadovas] Liuksemburgas, paimta iš <http://www.eca.lu>

Aragall, F. ir J. Montana (2012). Universal Design: The HUMBLE Method for User-Centred Business [Universalusis dizainas. HUMBLE metodas, skirtas į vartotoją orientuotam verslui]. Farnham

Aragall, F., Neumann, P. ir S. Sagrāmola (2008). ECA for Administrations [Europos prieinamumo koncepcija viešojo valdymo įstaigoms]. Liuksemburgas, paimta iš <http://www.eca.lu>

Belsky, S. (n.y.). Finding (And Keeping) The Right Advisors For Your Business [Kaip surasti (ir išlaikyti) jūsų verslui tinkamus konsultantus], paimta iš <http://99u.com/articles/7013/finding-and-keeping-the-right-advisors-for-your-business>

The Build for All partners (red.) (2007): The Build for All Reference Manual [Universaliosios statybos žinynas]. Liuksemburgas, paimta iš <http://www.eca.lu>

Clarkson, P.J. et al. (red.) (2007). Inclusive Design Toolkit [Universaliojo dizaino priemonių rinkinys], Kembridžas, paimta iš www.inclusivedesigntoolkit.com

Council of Europe (red.) (2009): Recommendation CM/Rec(2009)8 of the Committee of Ministers to member states on achieving full participation through Universal Design [Europos Taryba. 2009 m. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija šalims narėms dėl aktyvaus dalyvavimo užtikrinimo taikant universalaus dizaino strategiją CM/Rec(2009)8]

Council of Europe (red.) (2009a): Achieving full participation through Universal Design [Europos Taryba. Aktyvaus dalyvavimo užtikrinimas taikant universalaus dizaino strategiją], (Autorius Søren Ginnerup), Council of Europe Publishing, Strasbūras

EIDD - Design for All Europe (2004). The EIDD Stockholm Declaration on Design for All [EIDD Stokholmo deklaracija dėl universaliojo dizaino], Stokholmas

Murray, J. (2012). What Makes a Good Business Advisor? [Kas yra geras verslo konsultantas?]
Paimta iš <http://biztaxlaw.about.com/od/helpfrombusinessadvisors/f/goodadvisor.htm>

Neumann, P., Knigge, M., Iffländer, K. ir S. Kesting (2013): Developing criteria for guiding SME activities aimed at incorporating the Design for All concept in corporate practices. Study commissioned by the Federal Ministry of Economics and Industry [Kriterijai, kuriais galėtų vadovautis mažos ir vidutinės įmonės, norinčios įtraukti universaliojo dizaino koncepciją į verslo praktiką. Federalinės Ekonomikos ir pramonės ministerijos užsakytas tyrimas]. Miunsteris, Hamburgas

Norwegian Design Council (red.) (2010). Innovating with people – The business of Inclusive Design [Norvegijos dizaino taryba. Inovacijų kūrimas kartu su žmonėmis – Universaliojo dizaino esmė], Oslas

United Nations (red.) (2006). UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities [Jungtinės Tautos. JT neįgaliųjų teisių konvencija], paimta iš <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

Francescas Aragallas yra Universaliojo dizaino fondo pirmininkas, Barcelonos dizaino centro globėjas, Tarptautinės universaliojo dizaino asociacijos tarybos narys, buvęs EIDD ir Europos prieinamumo koncepcijos tinklo pirmininkas ir narys, Cité de Design (Sent Etjenas) ambasadorius. Praktiškai įgyvendina universaliojo dizaino idėjas įvairiose šalyse (Singapūre, Europos Sąjungoje, Brazilijoje, Saudo Arabijoje ir kitur), savo Barcelonoje ir Porte veikiančios įmonės „ProAsolutions“ įėjomis vykdo miestų planavimo, politikos formavimo, produktų dizaino ir įmonių strategijų kūrimo projektus.

Mitzi Bollani – architektė, skulptorė ir produktų dizainerė. Universaliojo dizaino specialistė prieinamumo, saugos ir sveikatos, gaisrinės saugos srityse. Gyvena Piačenzoje (Italija). 2003 m. (Europos neįgaliųjų metais) buvo Prieinamumo ekspertų grupės pirmininko pavaduotoja. Europos neįgaliųjų forumo ir Europos akliųjų sąjungos konsultantė. EuCAN narė. Europos neįgaliųjų forumo atstovė, Europos standartizacijos komitetui rengiant dokumento CEN / BT WG 207 „užstatytos aplinkos prieinamumas“ 420 mandatą. Pasaulinio architektūros konkurso „Schindler Awards 2012“ žiuri narė. ES konkurso „Access City Award 2013“ komisijos narė. Konsultavo universaliojo dizaino klausimais, Briuselyje statant Žako Delorso vardu pavadintą pastatą (2002), kuriame dirba Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Regionų komitetas.

Sonia Carpinelli Romos La Sapienza universitete baigė architektūros studijas. Pradėjusi darbinę veiklą, susitelkė į prieinamumo ir universaliojo dizaino sritį, dalyvauja šalies ir tarptautinėse darbo grupėse, įvairiuose kursuose skaito paskaitas apie prieinamumą, konsultuoja prieinamumo ir universalaus dizaino klausimais. Šiuo metu dirba Vokietijoje, „NeumannConsult“ įmonėje, kuri teikia konsultacijas miestų ir regioninės plėtros, turizmo ir universaliojo dizaino temomis.

Caroline Delveaux, 1975-02-05: baigusi architektūros magistrantūros studijas, 10 metų dirba prieinamumo srityje. Pagrindinės pareigos, dirbant prieinamumu besirūpinančioje įstaigoje: konsultavimas viešosios paskirties pastatų prieinamumo klausimais, vadovavimas klientų, tokių kaip Total NV, ING bankas, Europos Parlamento Lankytojų centras, projektams... yra atsakinga už projektų plėtrą ir kelis mokymo kursus, daugiausia skirtus architektams, dizaineriams ir vyriausybės techninėms tarnyboms.

Eckhardas Döring studijavo civilinę inžineriją, baigęs studijas, įgijo eismo inžinieriaus diplomą. 1989–1991 m. dirbo viename Bielefeldo kelių projektavimo biure. Nuo 1991 dirba įvairiuose Paderborno miesto savivaldybės padaliniuose (Eismo planavimo ir valdymo, Kelių projektavimo ir tiesimo valdymo skyriuose). Šiuo metu jis yra Paderborno miesto Kelių ir tiltų statybos valdybos direktoriaus pavaduotojas, vadovauja Eismo planavimo ir valdymo skyriui.

Simonas Kestingas: „Kesting Projektdesign“ biuro dizaineris ir konsultantas. Jau būdamas kvalifikuotas stalius, studijavo „projektų dizainą“ Miunsterio Dizaino ir amatų akademijoje, vėliau JK Salfordo universitete įgijo „prieinamumo ir įtraukties dizaino“ magistro laipsnį. Miunsterio Amatų rūmuose dirbo prieinamo ir patogaus gyvenimo konsultantu, dalyvavo INTERREG IVa projekte „Wohnen im Wandel“. Nuo 2012 jis yra „Design für Alle - Deutschland e.V. (EDAD)“ vykdomosios valdybos narys.

Mathias Knigge, grauwert direktorius (konsultacijos visiems gyventojams tinkamų produktų ir paslaugų klausimais), konsultuoja įmones apie vyresnio amžiaus tikslines gyventojų grupes ir visiems tinkamą dizainą (universalųjį dizainą). Šis dizaineris ir inžinierius turimas žinias dar labiau pagilino, dirbdamas moksliniu bendradarbiu mokslinių tyrimų projekte „senth“ (kurį įgyvendina Vokietijos mokslinių tyrimų draugija DFG ir Berlyno menų universitetas UDK). Pagrindinės jo veiklos sritys yra moksliniai tyrimai, mokymai (supratingumo ugdymas), vartotojų tyrimai ir produktų kūrimas. Jis yra įvairių publikacijų autorius, skaito pranešimus simpoziumuose. Kaip EDAD (Universalusis dizainas - Vokietija) valdybos narys ir kvietinis profesorius, Mathias Knigge įrodinėja, kad vykstant demografiniams pokyčiams, universaliojo dizaino produktų kūrimas yra geriausia išeitis.

Lorenzo Lucchini 2011 m. baigė architektūros studijas Milano Politechnikos universitete. Dirba tvarumo, paveldo ir prieinamumo srityse. Jis yra Tarptautinės muziejų tarybos (ICOM) prieinamumo darbo grupės narys, Italijos Inžinierių ir architektų kolegijos Aplinkos kokybės komisijos narys.

Rafaelis Montesas: Portugalijos organizacijos „ProAsolutions.pt Lda“ partneris ir architektas, universaliojo dizaino konsultantas, patariantis savivaldybėms ir privačioms bendrovėms, įgyvendinančioms architektūros ir viešųjų erdvių projektus, Universaliojo dizaino fondo atstovas, Ctchannel.tv technikos direktorius (architektūros, urbanistikos ir dizaino internetinė televizija).

Peteris Neumannas Miunsterio universitete studijavo geografiją, miestų planavimą, valstybinę teisę ir statybos teisę bei politologiją. Jis yra ne tik konsultacinės įmonės „NeumannConsult“, kuri yra Miunsteryje, Vokietijoje, direktorius, bet ir organizacijos „Universalusis dizainas - Vokietija (EDAD)“ įkūrėjas ir jos pirmininkas. Be to, jis yra EuCAN, Europos prieinamumo koncepcijos tinklo, narys, taip pat EIDD - Europos Universaliojo dizaino organizacijos, vyresnysis viceprezidentas, kelių universitetų ir akademijų vizituojantis dėstytojas. 2003 m. ES Komisija jį paskyrė į „Europos Komisijos prieinamumo ekspertų darbo grupę“.

Daniela Orlandi: architektė ir žurnalistė, dirba Romos Capodarco socialinės integracijos kooperatyvo Socializacijos skyriuje. Vadovauja teminiam televizijos kanalui „be kliūčių“, dirba prieinamumo konsultante Nacionalinio draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe instituto (INAIL) „Superabile“ bendruomenės skambučių centre (www.superabile.it). Techniniams darbuotojams, inžinieriams ir architektams skaito paskaitas ir organizuoja kursus universaliojo dizaino tema. Turi patirties „visiems prieinamo turizmo“ srityje ir leidžiant gerosios praktikos žinytus, kuriais siekiama pagerinti neįgalių turistų aptarnavimą.

Nuno Peixoto: „ProAsolutions.pt Lda“ partneris ir generalinis direktorius, universaliojo dizaino konsultantas, kurio paslaugomis naudojasi savivaldybės ir privačios įmonės, Universaliojo dizaino fondo atstovas, televizijos kanalo Ctchannel.tv (architektūros, urbanistikos ir universaliojo dizaino internetinė televizija), įmonės „Referestratgia Lda“ dalininkas ir generalinis direktorius.

Miodrag Počuč: Novi Sado universiteto Technikos mokslų fakulteto Eismo katedros doktorantas. Magistro laipsnį apgynė 2010 metais. Jo disertacijos tema – universaliojo dizaino koncepcijos pritaikymas eismo valdymo srityje. Jis yra kelių publikacijų prieinamumo ir universaliojo dizaino temomis autorius. Turi dešimties metų patirtį šioje srityje, yra aktyvus pilietinės visuomenės narys. Sukūrė ir vadovavo nemažam skaičiui projektų prieinamumo tema. Šiuo metu dirba prieinamumo programos koordinatoriumi Novi Sado „Vertikalaus gyvenimo centre“. Taip pat yra Novi Sado miesto savivaldybės prieinamumo grupės koordinatorius, energingas prieinamumo srities konsultantas.

Bojana Rudic Počuč: „Adomne“ firmos direktorė ir konsultantė prieinamumo bei universaliojo dizaino klausimais. Studijuoja magistrantūroje projektų valdymą. Turi septynerių metų patirtį šioje srityje, yra aktyvi pilietinės visuomenės narė. Be to, yra „Vertikalaus gyvenimo centro“ prieinamumo programos bendradarbė. Sukūrė nemažą skaičių projektų, susijusių su prieinamumu, ir jiems vadovavo. Yra Novi Sado miesto savivaldybės prieinamumo grupės narė.

France'as Rollandas, ergoterapeutas (ADAPTH asbl): „Universaliojo dizaino konsultantas turi gerai suprasti visas žmogaus funkcijas ir aplinkos veiksnius, norėdamas padėti suprojektuoti pastatus, kuriuose kiekvienas asmuo galėtų panaudoti visą savo galimybių spektrą.“

Silvio Sagramola, Nacionalinio negalios informacijos centro „Info-Handicap“ direktorius, Liuksemburgas, ir Europos prieinamumo koncepcijos tinklo EuCAN koordinatorius. Užimama padėtis nacionaliniu lygmeniu padėjo Silvio Sagramolai užmegzti ryšius su didžiuliu ir labai plačiu tinklu organizacijų, institucijų ir paslaugų teikėjų iš Liuksemburgo ir Europos. Kaip specialistas, daug pastangų skiria konkrečių ir veiksmingų atsakymų bei sprendimų paieškai, siekdamas padėti žmonėms pasinaudoti savo teisėmis, ir šiuo požiūriu universaliojo dizaino sklaida jam yra ypatingas uždavinys.

Isabella Tiziana Steffan, architektė ir ES atestuota ergonomikos specialistė, Milane (Italija) veikiančios įmonės „Studio. Steffan“ savininkė. Nuo 1982 m. dirba ergonomikos ir universaliojo dizaino srityse. Daugelio nacionalinių ir tarptautinių asociacijų narė: viena iš ENAT steigėjų, EuCAN narė, Universaliojo dizaino fondo atstovė, Tarptautinės architektų sąjungos (UIA) universaliosios architektūros darbo grupės 1 regiono narė, ICOM pasaulinės prieinamumo grupės narė.

Ingeborg Stude, diplomuota miestų planavimo specialistė ir statybos bei kliūčių ekspertė. Dirbdama Berlyno miesto plėtros ir aplinkos senato departamente, koordinuoja ministerijų ir pavienių gyventojų veiklą statybos bei kliūčių srityje. Į jos pareigas įeina ne tik architektų, projektuotojų ir institucijų, tokių kaip Federalinė statybos valdyba, konsultavimas dėl Berlyne vykdomų didelės apimties civilinės inžinerijos projektų, – jai vadovaujant, sukurti pagrindiniai Berlyno universalaus dizaino taisyklių taikymo projektuose principai. Ingeborg Stude skaito paskaitas apie universalųjį dizainą nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu. Aktyviai dalyvavo steigiant Europos darbo grupę „Miestas be kliūčių visiems“.

Matthias Thielis yra kvalifikuotas pramonės inžinierius, vadovaujantis su demografiniais pokyčiais susijusiems projektams, kuriuos įgyvendina Vokietijos vandentiekio, kanalizacijos, šildymo ir oro kondicionavimo asociacija (ZVSHK). Jo uždavinys – skleisti žinią apie demografinius pokyčius tarp 30 000 asociacijai priklausančių santechnikos darbuotojų. Vien tik Vokietijoje yra maždaug 2,5 milijono vonios kambarių, kuriuos iki 2030 metų reiks pritaikyti vresnės kartos žmonėms. Įgyvendinant šį uždavinį, svarbiausias dalykas – taikyti universaliojo dizaino principus.

Marcelis Wijnkeris, 1972-07-11: turi produktų dizaino magistro laipsnį, išklausė mobilumo specialistų rengimo kursą. Pagrindinės pareigos dirbant prieinamumo tarnyboje: atsakingas už konsultavimą viešųjų pastatų ir statinių, vaikų žaidimo aikštelių, viešojo transporto infrastruktūros prieinamumo klausimais, miestų centrų prieinamumo žymėjimą žemėlapyje ir prieinamumo gerinimo planų sudarymą. Kaip produktų dizaino specialistas, konsultuoja grafinio žymėjimo, padedančio orientuotis pastatų viduje, lankytojų centruose ir turistinėse vietose, prieinamumo klausimais.

